

DARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Samenstelling
Departement Landbouw en Visserij

Auteur(s)
Departement Landbouw en Visserij
Direction des programmes européens, SPW-ARNE

Datum
29/07/2022

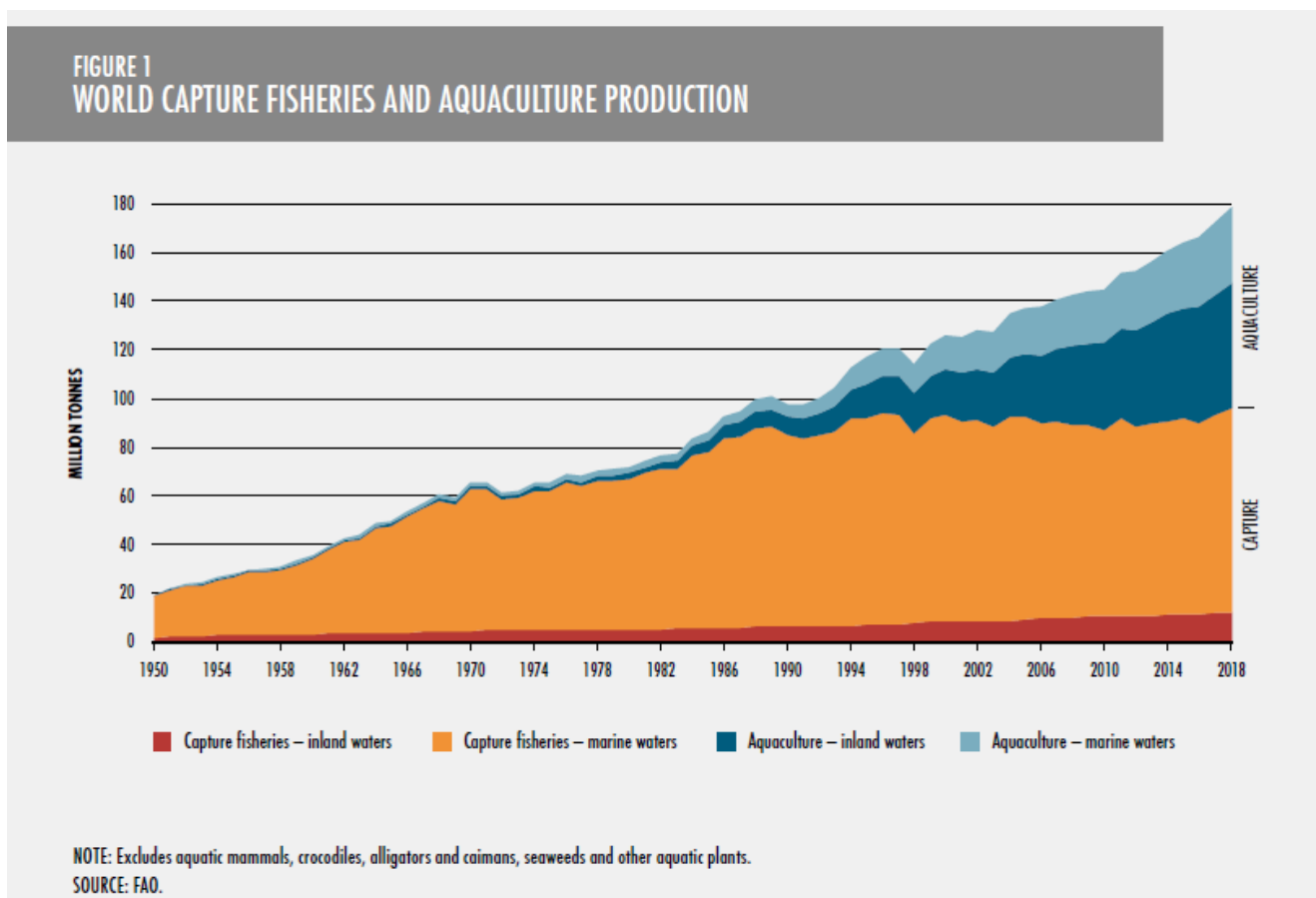
Versie 1

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

1 VOORWOORD

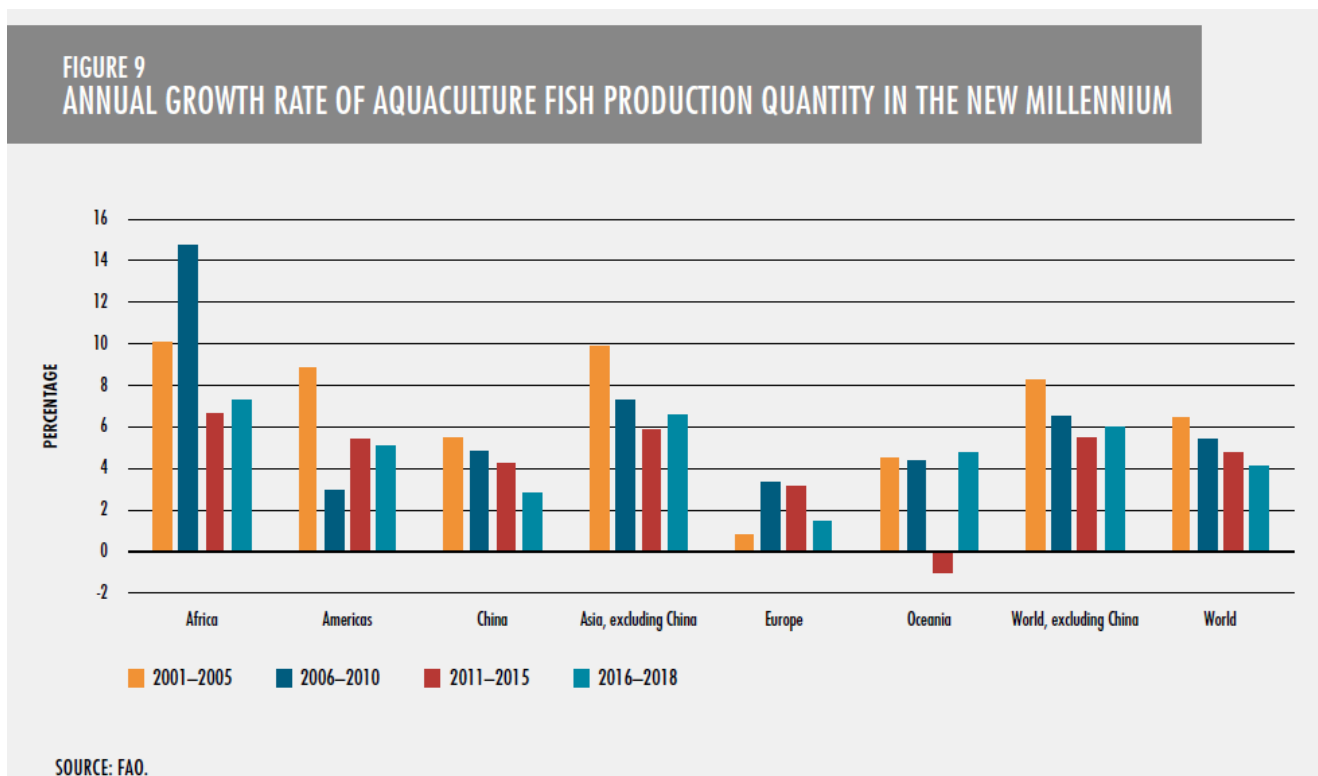
De aquacultuur is een sector met potentieel. De kweek van aquatische organismen (met name vissen, schaal- en schelpdieren en algen) wordt wereldwijd beschouwd als één van de snelst groeiende voedingssectoren. In de periode 2001 - 2018 tekende de sector gemiddelde groeipercentages op van jaarlijks 5,3%. Desalniettemin is de groei dalend, naar 'slechts' 4% in 2017 en 3,2% in 2018. De oorzaak hiervan ligt voornamelijk in een vertraging van de groei in China, de grootste aquacultuurproducent. Voor de rest van de wereld werden eveneens groeicijfers opgetekend: 6,7% en 5,5% in diezelfde twee jaren. Daarmee heeft de wereldwijde aquacultuursector in 2018 een nieuw recordvolume bereikt van maar liefst 114,5 miljoen ton, waarvan 82,1 miljoen ton aquatische dieren en 32,4 miljoen ton aan aquatische algen. Dit ten opzichte van een globale wildvangst van 96,4 miljoen ton in 2018, evenzeer een recordvolume.

Figuur 1: Wereldwijde wildvangst uit visserij en aquacultuurproductie (Bron: FAO, 2020)

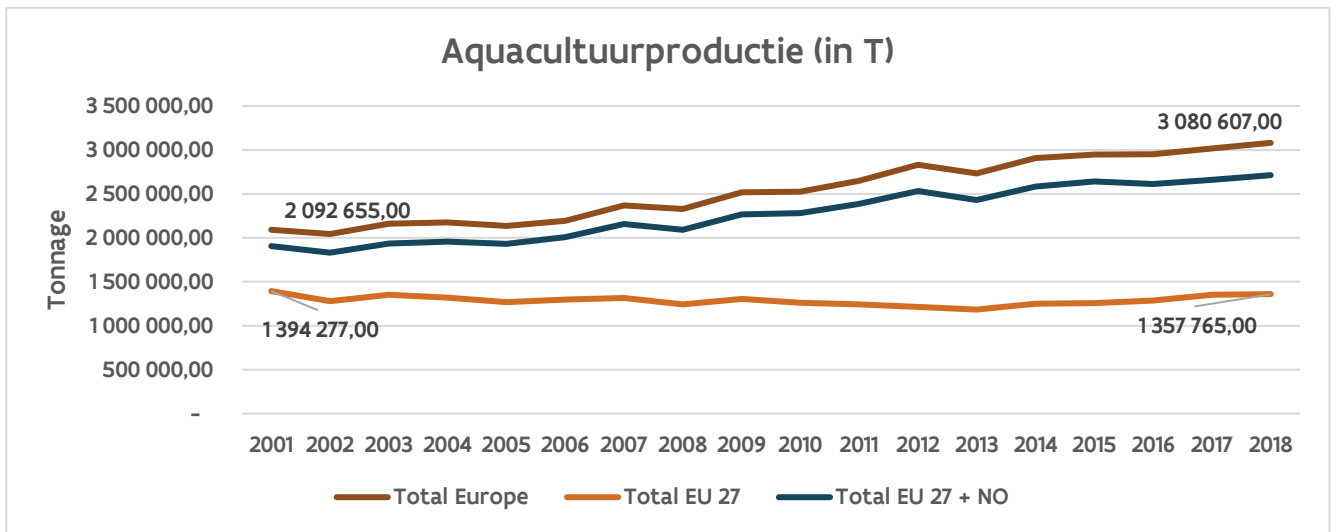

Ondanks deze sterke groeicijfers blijft Europa grotendeels achterop (zie figuur 2). Het aandeel van de Europese aquacultuur op wereldniveau is namelijk erg beperkt, met 3,083 miljoen ton in levend gewicht vertegenwoordigt men slechts 3,8% van de wereldproductie. Daarnaast hinkt Europa ook achterop met betrekking tot de groeicijfers welke beneden het mondiaal gemiddelde blijven. Wanneer we echter meer in detail gaan kijken, zien we dat het grootste gedeelte van de Europese groei te danken is aan Noorwegen, een niet-EU lidstaat. De productie binnen de Europese Unie is de laatste 18 jaar zelfs lichtjes gedaald, van 1,394 miljoen ton in 2001 naar 1,357 miljoen ton in 2018 (zie figuur 3). Dit volume bestaat voor ongeveer 47% uit weekdieren, 15% zalm, 14% forel, 6% karper en andere zoetwatervissen 1% (EUMOFA, 2019). Europa heeft hiermee een zelfvoorzieningsgraad in forel (de voornaamst geproduceerde soort in België) van naar schatting 91%. Volgens Avdelas et al. (2020) is een belangrijke oorzaak voor de Europese stagnatie van de totale productie te wijten aan de daling van de mosselproductie, dewelke 1/3^e van de totale EU productie vertegenwoordigt en gedaald is van 600.000 ton eind de jaren 1990 naar 480.000 ton in 2016 – een daling van 20%.

Figuur 2: Jaarlijkse groei van de visproductie in aquacultuur sinds 2001 (Bron: FAO, 2020)

Figuur 3: Jaarlijkse Europese aquacultuurproductie van 2001 - 2018 (in ton) (Bron: FAO, eigen verwerking)

De Europese Commissie koestert echter ambitie voor de ontwikkeling van duurzame aquacultuuractiviteiten, teneinde bij te dragen aan de voedselzekerheid, voedselbevoorrading en bevordering van werkgelegenheid in de EU. In haar mededeling van 29 april 2013 inzake strategische richtsnoeren voor de duurzame ontwikkeling van de aquacultuur in de EU (COM(2013)229 final) benadrukt de Commissie de belangrijkste uitdagingen voor de aquacultuur in de Unie en de groeimogelijkheden voor deze sector. Het was aan de Europese lidstaten om deze richtlijnen om te zetten in een eigen, lokaal gebonden 'Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur' (NSPA). Ook België heeft haar ambities in een NSPA uitgeschreven, waarvan in 2017 nog een mid-term revisie doorgevoerd werd teneinde het potentieel van de maricultuur en de productie in open plassen te onderschrijven.

In 2019 heeft de Europese Commissie het initiatief genomen om haar Strategische Richtsnoeren te actualiseren. In mei 2021 werden deze nieuwe Richtsnoeren officieel aangenomen (COM(2021) 236 final).

In het kader van deze nieuwe Strategische Richtsnoeren, alsmede als gevolg van de nieuwe Programmaperiode van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EFMZVA) 2021 – 2027 (hierna: 'het Fonds'), voert ook België een actualisatie door van haar Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur (hierna: 'het Plan'). De opstelling van dit Plan voor dergelijk uitgebreide periode (2021 – 2030) is geen eenvoudige taak. In eerste instantie vinden de voorbereidingen op gewestelijk niveau plaats in overleg met lokale stakeholders, gezien de regionalisatie van bevoegdheden. Ook de milieueffectbeoordeling, verbonden aan het Programma, zal door de regionalisatie van bevoegdheden op gewestelijk niveau zijn. Aangezien de Europese Commissie slechts één Programma en één Plan op lidstaatniveau aanvaarden, zijn beide "nationale" documenten uiteindelijk het resultaat van een integratie van de regionale voorbereidingen.

De hierop volgende uiteenzetting geeft eerst en vooral een beschrijving van de huidige stand van zaken en de vooruitgang ten opzichte van de start van het eerste Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur uit

2014. Vervolgens gaan we dieper in op de actualisatie van de Belgische strategie, welke in consultatie met stakeholders uit de Vlaamse en Waalse aquacultuursector vormgegeven is. Daarbij zal tevens verbinding worden gemaakt met de mogelijke steunmaatregelen die voorzien worden voor de Belgische aquacultuursector in het komende Programma EFMZVA 2021 – 2027. Aangezien de middelen uit het Fonds (afhankelijk van hun beschikbaarheid) kunnen worden toegekend tot en met twee jaar na het beëindigen van de formele Programmaperiode (dus: 2027+2), zal dit Strategisch Plan de volledige Programmaperiode 2021 – 2029 dekken. Er moet bijgevolg op gewezen worden dat het Plan een volledige decenniumm bestrijkt (2021 – 2030) en daarmee verder reikt dan de Programmaperiode. Gezien de tijd die nodig wordt geacht voor de invoering en toepassing van de nodige instrumenten (juridisch, administratief, financieel, etc.) teneinde de uitvoering van de strategie te bewerkstelligen, is deze lange periode een bewuste keuze. Indien er zich in deze periode significante wijzigingen zouden voordoen, zal bekeken worden of een revisie van het Plan opportuun is.

2 DE BELGISCHE AQUACULTUURSECTOR

2.1 SITUATIESCHETS

2.1.1 Sectoroverzicht

Vlaanderen

Ondanks een stevige traditie in aquacultuuronderzoek aan de Vlaamse universiteiten, praktijk- en kennisinstellingen, is de Vlaamse aquacultuursector erg klein en verscheiden. In 2020 hebben slechts een handvol commerciële bedrijven een aquacultuur productie in functie van menselijke consumptie. De aquacultuurproducten zijn “Omegabaars” (Australische tijgerbaars), snoekbaars (pootvis), gamba en kaviaar. Deze producenten zijn allen actief binnen de land-gebaseerde aquacultuur en maken gebruik van recirculatiesystemen (Recirculating Aquaculture Systems – RAS). Dergelijke systemen kenmerken zich door het hergebruik en reinigen van het water. Dit zorgt voor een lage waterbehoefte, waardoor de systemen over het algemeen als een duurzame kweekwijze beschouwd worden. De grote energiebehoefte van dergelijke kweekstelsel kan mogelijk opgevangen worden door het opwekken van groene energie. Daarnaast zijn het tevens quasi gesloten systemen en zorgen ze daarmee voor een hoge mate van controle over de kweekomstandigheden en beperkte impact op de natuurlijke omgeving. Naast de Vlaamse viskweek, worden er ook micro-algen aan land gekweekt voor verwerking in aquacultuurvoerders¹.

Wat betreft maricultuur werden in het verleden mosselen op zee gekweekt, maar deze activiteiten werden in respectievelijk 2010 en 2011 stopgezet wegens de te uitdagende omstandigheden om in open zee te kweken. Desalniettemin zijn er verschillende toegepaste onderzoeksprojecten gaande om de economische en technologische haalbaarheid van extractieve soorten (mosselen, oesters en zeewier) in open zee te bestuderen. Tot slot is er ook nog de beperkte commerciële opkweek van oesters, met name de platte oester (*ostrea edulis*) en de holle oester (*Crassostrea Gigas*) in de kustzone (Spuiikom Oostende).

¹ In figuur 4 zijn micro-algen (dry matter) niet inbegrepen. De Belgische productie van micro-algen is namelijk vooral gericht op industriële toepassingen en voeder, terwijl figuur 4 enkel productie voor humane consumptie omvat.

consumptie). Deze neerwaardse trend is grotendeels toe te schrijven aan het gebrek aan concurrentievermogen met (goedkope) import, het gebrek aan technologische investeringen en de afhankelijkheid van bodem- en klimaatomstandigheden. Bijkomstig leiden de toenemende milieueisen tot een vermindering van de hoeveelheden water die uit het natuurlijk milieu mogen worden onttrokken.

Uit de belangrijkste cijfers blijkt aquacultuur de activiteit van ongeveer 40 professionele viskwekers die ongeveer 300 ton per jaar produceren (ook bestemd voor niet-humane consumptie), waarvan 80 % forelproducenten zijn. In dit cijfer wordt geen rekening gehouden met de ingevoerde hoeveelheden levende vis.

Frankrijk, Italië en Denemarken produceren samen meer dan de helft van het Europese forelvolume. De gemiddelde marktprijzen voor deze drie landen bedragen respectievelijk EUR 3,85/kg, EUR 2,98/kg en EUR 3,29/kg. Ter vergelijking: de productiekosten van regenboogforel in Waalse ambachtelijke viskwekerijen worden geraamd op ongeveer 4,9/kg EUR.

In het strategisch plan wordt voor Wallonië prioriteit gegeven aan meer industriële viskwekerijen, zonder dat andere vormen van aquacultuur die zich in Wallonië duurzaam kunnen ontwikkelen, worden uitgesloten.

Belgische productievolumes

In figuur 4 kan men de evolutie van de productievolumes van de Belgische aquacultuursector, bestemd voor humane consumptie, sedert 2010 waarnemen. Deze data wordt verzameld door FOD Economie. Zoals men hieruit kan afleiden is de evolutie binnen de sector, op basis van deze cijfers, erg grillig. De sterke terugval in 2011 heeft voornamelijk te maken met enkele grootschalige initiatieven die stopgezet werden, waaronder een tilapiakwekerij in het Waals Gewest en mosselkweek in de Noordzee. De kleinschaligheid van de sector heeft met andere woorden tot gevolg dat een nieuwe opstart of stopzetting van activiteiten een enorme piek of daling in de nationale productiecijfers kan veroorzaken.

Een bijkomende opsplitsing van gegevens per soort of per gewest wordt overigens niet gegeven, gezien de wettelijke verplichting om geen individuele bedrijfsgegevens publiek te maken. Gezien de kleinschaligheid van de aquacultuursector wordt bijgevolg enkel het totale Belgische productiecijfer vermeld.

Figuur 4: Belgische aquacultuurproductie, 2010 - 2018 (in ton) (Bron: EUMOFA, 2020)

Volumes (t)

Commodity Group	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total	639	101	277	212	214	82	44	75	111
Bivalves and other molluscs and aquatic invertebrates	300								
Freshwater fish				39	39	32	44	75	111
Other marine fish	200	20							
Salmonids	39	81	277	173	175	50			

2.1.2 Wettelijk en institutioneel kader

Aquacultuur- of maricultuurinrichtingen zijn een bevoegdheid van de gewestelijke overheden van het gebied waar de inrichting zich bevindt. Hierbij is de dienst Visserij, van de Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving (ABCO) van het Departement Landbouw en Visserij, de beheersautoriteit van het Belgisch Operationeel Programma (OP) voor de ten uitvoerlegging van het EFMZV. In het Waals Gewest bevindt zich een gedelegeerde beheersautoriteit van dit OP, met name binnen de SPW ARNE, Direction des programmes européens. In dit Operationeel Programma zijn maatregelen ter ondersteuning van de aquacultuur opgenomen.

Net zoals andere bedrijven zijn ook aquacultuurbedrijven onderworpen aan de milieu-, water-, mest- en natuurwetgeving en de wetgeving inzake ruimtelijke ordening. Afhankelijk van de installatie kan aquacultuur als agrarische activiteit of lichte industrie bestempeld worden. Onderstaande lijst geeft een overzicht van de bevoegdheidsverdelingen voor de meest relevante thematieken:

Vergunningen en machtigingen: sedert 1 januari 2018 zijn de bouwvergunning en milieuvergunning in Vlaanderen samengevoegd tot de ‘omgevingsvergunning’. Deze aangepaste werkmethode zorgt ervoor dat een omgevingsdossier kan worden ingediend, opgevolgd en behandeld via één centraal loket, het [omgevingsloket](#). In Vlaanderen is het Departement Omgeving bevoegd voor de betreffende materie. Tevens is het Departement Omgeving bevoegd voor de toepassing van Ver. (EU) nr. 708/2007 betreffende het gebruik van exotische en plaatselijk niet-voorkomende soorten. In Wallonië is het de “Direction des Permis et autorisations” die als centrale entiteit optreedt voor de controle van vergunningsaanvragen met een aquacultuurproductie die meer dan 500kg per jaar bedraagt. In andere gevallen moet de producent zijn productie enkel bij de gemeente aanmelden.

- Dierenwelzijn: sinds 2014 is dit een regionale bevoegdheid in België. De dienst dierenwelzijn maakt in Vlaanderen onderdeel uit van het Departement Omgeving. In Wallonië is het de “direction de la qualité et du bien être animal” die zich over deze materie ontfenmt.
- Mestwetgeving (mestdecreet): dit is in Vlaanderen de bevoegdheid van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), een Extern Verzelfstandigd Agentschap (EVA) van het beleidsdomein Omgeving. In Wallonië is dit de bevoegdheid van de “Direction de l’agriculture”.
- Voedselveiligheid: deze materie wordt op federaal niveau beheerd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Op haar website houdt het FAVV een actueel register bij van de Belgische aquacultuurproductiebedrijven: <http://www.favv.be/aquacultuur/>.
- Waterbeleid: sedert 1998 zijn verschillende oppervlaktewateren aangeduid als bestemd voor viswater en schelpdierwater ([BVR van 8 december 1998](#)). Het water van de Spuikom in Oostende werd hier als bestemming schelpdierwater toegewezen. Voor deze wateren werden milieukwaliteitsdoelstellingen opgenomen, zoals bepaald in hoofdstuk 2.3., titel II van het VLAREM. De milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater bestemd voor schelpdieren zijn opgenomen in bijlage 2.3.5.. In Vlaanderen is de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM) de bevoegde instantie voor de betreffende materie.

Op Belgisch niveau valt de toekenning van vergunningen voor activiteiten die op zee plaatsvinden (waaronder maricultuur) onder de bevoegdheid van de federale overheid (Minister voor de Noordzee / FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu). Onderstaande lijst geeft een overzicht van de betreffende bevoegdheden:

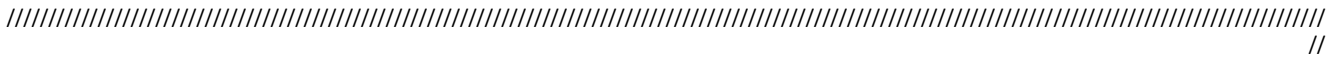
- Gebruiksvergunning: gebruiksvergunningen voor mariene activiteiten zijn een bevoegdheid van de dienst Marien Milieu, DG Leefmilieu van de federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu
- Milieuvergunning: milieuvergunningen voor mariene activiteiten zijn een bevoegdheid van de KBIN Wetenschappelijke Dienst Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM), van de OD Natuur. Aanvullend, is men bevoegd voor toepassing van de Europese richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en wilde flora en fauna (92/43/EEG). Tevens is de BMM bevoegd voor de toepassing van Ver. (EG) nr. 708/2007 betreffende het gebruik van exotische en plaatselijk niet-voorkomende soorten.

2.1.3 SWOT-analyse en identificatie behoeftes

In samenspraak met de ruime sector en gerelateerde stakeholders werd een actuele SWOT-analyse (S: Strengths, W: Weaknesses, O: Opportunities, T: Threats) opgemaakt, dewelke een samenvattende state-of-play weergeeft van de huidige Belgische aquacultuursector.

SWOT: AQUACULTUUR	
Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • Er is belangrijke kennis, onderzoeksinteresse en internationale (project)ervaring aanwezig bij zowel onderzoekers en bedrijven • Er zijn academische en praktijkgerichte opleidingen beschikbaar in Vlaanderen • Zowel op vlak van RAS-systemen als off-shore maricultuur wordt pionierswerk verricht vanuit een 'drive' naar de ontwikkeling van commerciële productie-eenheden • Productie van lokale kwaliteitsproducten die voldoen aan hoge sanitaire eisen. In Wallonië betreft het specifiek ambachtelijke producten van hoge kwaliteit (gastronomisch en nutritioneel) dankzij de ontwikkeling van ambachtelijke samoniculturen in de loop van decennia. • Vlaanderen beschikt over gespecialiseerde aquacultuurvoederbedrijven die ook internationaal actief zijn • Het Vlaams Aquacultuurforum bundelt de krachten in de sector en zorgt voor kennisdeling tussen onderzoek en praktijk • Alle land-gebaseerde Vlaamse producenten specialiseren zich in 	<ul style="list-style-type: none"> • In het verleden ontbrak een strategie voor de ontwikkeling van de landgebaseerde aquacultuur, waardoor zich een versnipperde sector heeft ontwikkeld • De aquacultuursector heeft historisch gezien een weinig duurzaam imago (o.a. door reportages omtrent gebruik antibiotica) • De aanwezige producenten in Vlaanderen hebben door het gebruik van recirculatiesystemen een grote behoefte aan energie • Landgebaseerde aquacultuur: beperkte beschikbaarheid van of zeer dure productiefactoren zoals ruimte, water, energie en arbeid • Maricultuur: uitdagende natuurlijke omstandigheden om aquacultuur op te starten in open zee • Beperkt aantal zones vastgelegd in het MRP voor maricultuur nearshore/dicht aan de kustlijn • Hoge technische risico's bij opstart met voortdurend nieuwe inzichten vanuit onderzoek op de productiecycclus

<p>recirculatiesystemen (RAS), wat zich kenmerkt door laag waterverbruik, hoge controle over de kweekomstandigheden en mogelijkheid tot uitwisseling van reststromen (bv. warmte, nutriënten, etc.) met andere activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevredigende resultaten voor recirculatiemethoden die de milieu-impact reduceren en inplantingsmogelijkheden van nieuwe installaties in België verhogen • Aquacultuurproducenten willen inzetten op duurzaamheid, versheid en gezonde producten. • Er is zowel binnen onderzoeksinstituten als bedrijven belangrijke vooruitgang op het vlak van teelttechnieken van verschillende geselecteerde vissoorten • De co-housing van mariene kennis- en onderzoeksinstituten (VLIZ, haar projectpartners en ILVO) in één campus (de InovOcean campus te Oostende) zal zorgen voor een logische synergie. Ingebruikname staat gepland in voorjaar 2022. • De aanwezigheid van 'BleuBridge' (incubator en innovatiecentrum) in Ostend Science Park faciliteert de groei van de blauwe economie, en daarmee ook de aquacultuur • Aanwezigheid van een Vlaamse speerpuntcluster "De Blauwe Cluster" (DBC), die o.a. de ontwikkeling van "duurzame zeevoeding en mariene biotechnologie" als sleuteldomeinen identificeert en hiervoor netwerking en financiering voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten voorziet. Enkele belangrijke Vlaamse aquacultuur spelers zijn reeds lid van DBC. Er is een team van 4 innovatiemanagers beschikbaar om projecten te faciliteren. • Er zijn regionale en internationale financieringsopportuniteiten voor de aquacultuursector beschikbaar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onbekendheid van aquacultuurproducten bij de consument, vooral bij zoetwatervis die minder bekend is dan mariene vis • Gebrek aan info en kennis bij potentiële producenten over productie, vermarketing, bedrijfsmanagement, wetgeving; • Lage productiehoeveelheid wat de competitiviteit hindert: onaantrekkelijk voor B2B activiteiten; weinig schaalvoordelen en hoge productiekosten; moeilijkheden om te voldoen aan vraag aan de detailhandel; gebrek aan zichtbaarheid van de sector; etc. • Hoewel er ten opzichte van wildvangst meer controle is over de kweekomstandigheden kan het aspect dierenwelzijn een beperkende rol spelen op vlak van zowel productiemogelijkheden en marktperceptie (en bijgevolg verkoop) • Gezien de wettelijke beperkingen rond biologische aquacultuur van toepassing in RAS-systemen zijn er weinig mogelijkheden voor de huidige Vlaamse producenten om een bio-certificering te verkrijgen. Bijgevolg zijn de mogelijkheden tot bijdrage aan de F2F-strategie om de biologische aquacultuur in Europa 'aanzienlijk te doen groeien' op korte termijn beperkt. • De voorziening van bepaalde populaire consumptiesoorten (bv. zalm en kabeljauw) is via aquacultuur (in België) niet steeds mogelijk omwille van de natuurlijke omstandigheden en technologische beperkingen • Bodemklimatologische voorwaarden die minder gunstig zijn dan die in de buurlanden voor aquacultuur (onregelmatig beschikbare watervolumes) • In Wallonië ontbreekt het op de meeste plaatsen aan moderne productietechnologie en is men afhankelijker van de bodem- en klimaatomstandigheden
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • De administratieve procedures voor het verkrijgen van vergunningen zijn in Vlaanderen en Wallonië relatief eenvoudig en vooral sneller ten opzichte van buurlanden. • In Wallonië is er toegang tot water van goede kwaliteit (maar afnemende beschikbaarheid van volumes) • Er is een historische vertrouwdheid van de viskwekerij met het sociaal-cultureel erfgoed van Wallonië (en relatief goede loyaliteit van aankoopmarkten) • Uitgebreid aantal actoren, instrumenten en infrastructuur op alle ketenniveaus, met inbegrip van distributie en marketing (Wallonië) • Waalse viskwekers profiteren van regelmatige monitoring en permanente gezondheidsadviezen van een gespecialiseerd centrum met een op Europees niveau referentielaboratorium • Positief imago van Waalse aquacultuurproducten bij consumenten • Positief imago van de Waalse aquacultuur als toonbeeld voor de goede waterkwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan zee, onvoldoende geschiktheid voor kweek in kooien in rivierwateren door de fysisch-chemische samenstelling van de waterkwaliteit in rivieren en het prioritair gebruik ervan voor de binnenvaart (Wallonië) • Onbeschikbaarheid van geschoolde arbeidskrachten in Wallonië • Primair product met een lage winstmarge • Gebrek aan moderne technologie stelt de aquacultuurist bloot aan externe invloeden (bv. roofdieren, epidemieën, ...) en maakt het beroep moeilijker, weinig rendabel en onaantrekkelijk (Wallonië) • Weinig diverse aankoopmarkt (meerderheid van de levende vis verkocht voor recreatieve visserij) en weinig diversiteit van gecommercialiseerde soorten (80% forel) in Wallonië • Slechts een beperkt aantal ondernemingen van industriële omvang; de haalbaarheid van deze dossiers is noodzakelijk voor het vertrouwen van investeerders en overheden • Moderne technologie vereist aanzienlijke investeringen • Er is een digitale kloof bij ambachtelijke producenten met een hoge gemiddelde leeftijd (Wallonië)
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Doordat het volume aan vis uit visserijactiviteiten stagneert zijn er opportuniteiten voor de aquacultuur om in de stijgende behoeften van de markt te voorzien • De Europese Unie wenst de aquacultuurproductie te stimuleren • Nabijheid (korte keten), traceerbaarheid (etikettering), cradle to cradle en milieuvriendelijkheid (incl. bio-labelling) winnen aan belang bij de consument • Streekeigen producten hebben een toegevoegde waarde, wat ook de 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is geen level playing field binnen de EU doordat bepaalde Europese wetgeving niet in alle lidstaten op gelijke wijze toegepast wordt (bv. bio-wetgeving en uitvoering van controles schelpdierproductiegebieden) • Er is geen level playing field ten opzichte van import van buiten de EU op vlak van kweekomstandigheden: sanitaire vereisten, voeder, sociale (werk)omstandigheden, etc. Degelijke audit/controle vanuit de Europese entiteiten is daarvoor essentieel • Veelheid en complexiteit van de vigerende wetgeving op allerlei vlakken

<p>detailhandel er toe aan zet lokale producten aan te bieden</p> <ul style="list-style-type: none">• Door de groei van de wereldbevolking en de stijging van de welvaart consumeren mensen meer eiwitten en neemt de vraag naar aquatische producten toe• Sterke exportlanden, zoals China, zullen door de groeiende binnenlandse vraag mogelijk minder kweekvis exporteren. De Europese consument wordt daardoor sterker afhankelijk van het lokale aanbod• Duidelijk gedefinieerde sites voor maricultuur in het Belgisch Deel van de Noordzee (BNZ): sedert 2014 in de windmolenparken, en met de vernieuwing van het Marien Ruimtelijk Plan (MRP) in 2020 ook in bijkomende windmolenparken en de zones voor Commerciële en Industriële Activiteiten (CIA-zones). Deze CIA-zones bieden perspectief door hun gunstige ligging dichterbij de kustlijn, wat de vaarafstand beperkt.• De ontwikkeling van de maricultuur kan ook zorgen voor land-gebaseerde ontwikkelingen door de nood aan hatcheries en nurseries die zorgen voor de lokale bevoorrading van kwalitatief broedmateriaal• Aanwezigheid van infrastructuur in havens waar in gecontroleerde omgeving maricultuuromstandigheden kunnen worden gecreëerd.• Nieuwe ontwikkelingen in RAS zorgen voor een minimale afhankelijkheid van water en energie en vergroten het potentieel van recirculatiesystemen• In de aquacultuur heeft men de mogelijkheid om de volledige levenscyclus te beheersen en controleren, wat tot meer bedrijfszekerheid en productkwaliteit moet leiden• Interesse van retailers om zelf productie op te starten;	<p>die weinig afgestemd is op de aquacultuursector</p> <ul style="list-style-type: none">• Strikte Europese regelgeving met betrekking tot sanitaire aspecten, wat leidt tot hoge lasten en kosten voor exploitanten (bv. schelpdiersector)• Internationale concurrentie van bulk uit Azië, van garnalen (scampi en gamba) tot gefileerde vis, welke continu leverbaar is en daarbovenop erg goedkoop én over kwalitatieve aquacultuurlabels (bv. ASC) beschikt• Dominantie van grote ketenpartijen die vooral gericht zijn op de aankoop van grote volumes of continue levering hetgeen niet mogelijk is in de startfase en begin van de ontwikkeling van aquacultuurbedrijven.• De banken willen garanties als ze krediet verlenen voor een investering. Dat ligt moeilijk wegens het hoge risico en de variabiliteit in de productie. Er moet vaak gezocht worden naar alternatieve financieringskanalen, zoals investeringsfondsen, subsidies, crowdfunding en coöperatie van aandeelhouders.• Weinig interesse van investeerders (investeringsfondsen, coöperatieven, etc.) door de lange terugverdientijd bij de opstart van een onderneming• Sterke concurrentie door productie- en commercialisatie eenheden in buurlanden (Nederland voor mosselen en Frankrijk voor oesters)• Ingevoerde aquacultuurproducten (bijvoorbeeld pangasius) hebben bij een deel van de consumenten een weinig duurzaam imago en een negatieve ecologische en sociale bijklank, wat zich kan reflecteren op de afzet van de lokale aquacultuurproducten. Bijkomende negatieve campagnes van bepaalde NGO's verergeren deze situatie.
--	--

//////////////////////////////////////
//

- Mogelijkheden voor aquacultuurproductie zonder gebruik van vismeel. Er zijn reeds bestaande Vlaamse producenten die volledig plantgebaseerde voeding voorzien, maar ook insect-gebaseerde voeding biedt potentieel.
- Mogelijkheid voor de aquacultuursector om gebruik te maken van de bestaande logistieke structuur van de visserijsector
- Productie van voor België nieuwe aquacultuursoorten (waaronder ook algen)
- Mogelijkheden tot participatie of reconversie van reders/vissers en landbouwers naar (mariene) aquacultuur
- Producenten kunnen zoeken naar een toegevoegde waarde en inzetten op duurzaamheid, versheid en gezondheid van aquacultuurproducten. Het weloverwogen gebruik van grondstoffen, water, ruimte en energie heeft zowel ecologische als economische voordelen.
- De meest optimale sites voor geïntegreerde aquacultuur in Vlaanderen zijn in 2019 in kaart gebracht via het [HaLaVla project](#).
- Het gebruik van reststromen past binnen de opkomende circulaire economie, dewelke ook als transitieprioriteit in de Visie 2050 van de Vlaamse regering onderschreven is
- Aquaponics, de combinatie van groenten en visteelt, kan verder opgang maken in het verstedelijkte Vlaanderen. Dit in navolging van eerder initiatieven
- Beloftevolle mariene aquacultuurprojecten (mossel, oester en algenteelt) bieden perspectieven voor de combinatie met passieve visserij
- Aquacultuurtechnieken kunnen ingezet worden in functie van regulerende, beschermende ecosysteemdiensten zoals kustbescherming, CO2-captatie, etc.. Door het uitoefenen van een ecosysteemfunctie

- Druk op de Belgische mariene ruimte door invulling vanuit andere offshore sectoren
- De kwaliteit van producten uit de maricultuur is sterk afhankelijk van de natuurlijke omstandigheden (bv. zuiverheid zeewater)
- Er is verlies van knowhow door pensionering van ambachtslieden en weinig belangstelling door de nieuwe generatie (Wallonië)
- Er is gevaar tot stopzetting van activiteiten van ambachtelijke productielocaties door gebrek aan opvolging (Wallonië)
- De beschikbare hoeveelheid water wordt steeds beperkter (met conflict over gebruik, milieu-uitdagingen, droogte, ...)
- Productieverliezen kunnen de leefbaarheid bedreigen
- Incidentele verontreiniging van rivieren en stromen kan leiden tot milieu- en imagoschade
- Het gebrek aan genetische verbetering van de gewoonlijke gekweekte soorten (zalmachtigen – in Wallonië) kan leiden tot een lagere productiviteit
- Door aanzienlijke beperkingen op de toegelaten geneesmiddelen is er een verhoogde gevoeligheid ten aanzien van ziektes
- Toegenomen afhankelijkheid van geïmporteerd pootgoed van forel en de daarbijhorende sanitaire risico's (Wallonië)
- Afnemende vraag van consumenten naar zoetwatersoorten

////////////////////////////////////

2.2 VOORUITGANG TEN OPZICHTE VAN DE STRATEGISCHE RICHTLIJNEN VAN 2013: GENOMEN MAATREGELLEN EN EUROPESE PRIORITEITEN

2.2.1 Genomen maatregelen

Volgende maatregelen werden door België onder Unie Prioriteit II 'Duurzame ontwikkeling van de aquacultuur' geselecteerd voor de Programmaperiode 2014 – 2020:

- Art. 47 Innovatie
- Art. 48 Productieve investeringen in aquacultuur
- Art. 49 Beheer-, verzorgings-, en adviesdiensten voor aquacultuurbedrijven
- Art. 50 Bevordering van het menselijk kapitaal en sociale dialoog
- Art. 52 Aantrekken van nieuwe aquacultuurexploitanten die aan duurzame aquacultuur doen
- Art. 53 Omschakeling naar milieubeheer- en milieu-auditregelingen en naar biologische aquacultuur
- Art. 56 Maatregelen op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn

Hoewel de huidige Programmaperiode nog niet ten einde is kan er al een tussentijdse evaluatie gemaakt worden van de prestaties van de genomen maatregelen.

Art. 47 Innovatie

Om deze maatregel gericht te stimuleren en het budget voldoende te kunnen beheersen werd in de Programmaperiode 2014 – 2020 gebruik gemaakt van 'calls' in plaats van het standaard 'open loket'. Bij calls wordt een vooraf gedefinieerd budget ter beschikking gesteld, is het mogelijk om binnen een vooraf gedefinieerde periode steunaanvragen in te dienen en worden tot slot enkel de best beoordeelde projecten geselecteerd. In totaal werden doorheen de Programmaperiode in Vlaanderen drie calls gelanceerd, namelijk in 2016, in 2018 en in 2019. Dit leidde tot de indiening van respectievelijk 7, 4 en 15 steunaanvragen voor innovatief onderzoek. Hiervan werden uiteindelijk 12 onderzoeksprojecten goedgekeurd. Het merendeel (10) van de goedgekeurde steunaanvragen hebben betrekking op de landgebaseerde aquacultuur en 2 onderzoeksprojecten focussen op de technische en economische haalbaarheid van een Belgische maricultuur.

Algemeen kan worden gesteld dat naarmate het Programma vorderde, er meer bekendheid ontstond omtrent de financieringsmogelijkheden voor aquacultuuronderzoek onder het EFMZV. Mogelijk lag de uitbreiding van communicatie naar de (brede) aquacultuursector via verschillende informatiekanalen aan de basis van de opvallende toename aan steunaanvragen bij de derde oproep (2019). De verhoogde interesse en de mate van partnerschap tussen kennisinstellingen en industrie zijn positieve elementen die verder worden gestimuleerd. Er moet echter ook over gewaakt worden dat, ondanks het grote belang en de interesse voor onderzoeksprojecten, het noodzakelijk is om voldoende nadruk te blijven leggen op het economisch potentieel en de praktische implementatie na afloop van het onderzoek. Dit punt zal in de komende programmaperiode bijkomend aandacht krijgen.

Art. 48 Productieve investeringen in aquacultuur

////////////////////////////////////
//

- De Universiteit van Namen;
- De Universiteit van Louvain-la-Neuve;
- De universiteit van Luik, die de voormalige faculteit van Gembloux en het enige aquacultuuronderzoekscentrum in Wallonië (CEFRA) omvat;
- De hogere scholen Reid en Condorcet die actief zijn op het gebied van opleiding.

2.2.2.2 Coördinatie van de ruimtelijke ordening

Wat betreft ruimtelijke ordening moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen de landgebaseerde aquacultuur en de mariene aquacultuur (maricultuur) in het Belgisch Deel van de Noordzee (BNZ).

Landgebaseerde aquacultuur

Op vlak van landgebaseerde aquacultuur biedt het Vlaams landschap heel wat uitdagingen door enerzijds haar dichtbevolkte en verstedelijkte karakter, maar anderzijds ook de beperkte beschikbaarheid van water van voldoende kwaliteit voor aquacultuur. De toegang en kost tot ruimte hebben een invloed op de levensvatbaarheid van ondernemingen. Ze moeten daarnaast ook nog eens in concurrentie treden met allerhande andere ruimtegebruikers waaronder landbouw, industrie, natuurbehoud, urbanisatie, toerisme en transport (Rekenhof, 2013). Bijgevolg moet gekeken worden naar mogelijkheden tot integratie met bestaande activiteiten of de implementatie van aquacultuur in bestaande sites (zoals serres). Wat betreft de toegang tot kwalitatief water is het oppervlaktewater van beken en waterlopen doorgaans van onvoldoende kwaliteit om commercieel interessante soorten te kweken. Daarvoor moet de waterkwaliteit quasi vergelijkbaar zijn met die van drinkwater. Diezelfde vraag moet men doortrekken bij de analyse van de economische haalbaarheid van openluchtvijvers, hoewel deze niet automatisch uit te sluiten zijn en van geval tot geval moeten worden bekeken. Gesloten recirculatiesystemen, welke tot 90% of meer van het gebruikte water kunnen zuiveren en hergebruiken genieten echter meestal de voorkeur voor landgebaseerde kweek.

Aangezien het voor ondernemers niet evident is om op basis van deze factoren, maar ook andere essentiële elementen zoals energie, transport, nutriënten, etc., geschikte locaties te vinden, werd van 2017 tot 2019 een haalbaarheidsstudie rond landgebaseerde aquacultuur in Vlaanderen uitgevoerd met steun vanuit zowel EFMZV als Vlaanderen. Deze studie had een focus op het optimaal inzetten van beschikbare assets en de optimale valorisatie van reststromen uit industrieën, om dusdanig te komen tot de identificatie van 12 locaties met een ‘verhoogde kans op slagen’. De 10 meest optimale locaties uit het rapport zijn weergegeven in figuur 5.

Figuur 5: Top 10 HaLaVla-locaties volgens hun compatibiliteit met aquacultuur (Bron: Tjampens et al., 2019)

Tabel 6. Top 10 HaLAVla-locaties volgens hun compatibiliteit met aquacultuur

	Provincie	Gemeente	Type	Assets & voordelen (samenvatting)
1	Antw.	Dessel/Mol	Zandwinningsbedrijf	Ruimte met gunstig RUP, kwelwater, warm water, elektriciteit, beschikbare loods
2	VI.-B.	Tienen	Suikerraffinaderij	Ruimte met gunstig RUP, regen- en proceswater, elektriciteit, warmte, nutriënten
3	Oost-VI.	Lochristi	Glastuinbouwbedrijf	Ruimte met gunstig RUP, regenwater, elektriciteit, warmte, koeling, afnemer effluent
4	Antw.	Rijkevorsel	Glastuinbouwbedrijf	Ruimte met gunstig RUP, regenwater, elektriciteit, warmte, afnemer effluent
5	West-VI.	Roeselare	Bedrijventerrein	Ruimte (te kopen) met gunstig RUP, warmtenet, regenwater, afnemers effluent
6	Limb.	Kinrooi	Land- en tuinbouwcluster	Ruimte (te huren) met gunstig RUP, toegang tot kwaliteitsvol water, mogelijkheden tot interessante synergiën
7	Antw.	Sint-Katelijne Waver	Groente- en fruitveiling	Ruimte met gunstig RUP, regenwater, elektriciteit, warmte, nutriënten
8	West-VI.	Oostende	Industrieterrein	Ruimte met gunstig RUP, elektriciteit, gezuiverd kanaalwater, gunstige lozingsnormen
9	Oost-VI.	Melsele	Glastuinbouwcluster	Ruimte (te kopen) met gunstig RUP, goedkope elektriciteit & warmte via gedeelde WKK, regenwater, afnemers effluent
10	VI.-B.	Zoutleeuw	Biogasinstallatie	Ruimte met gunstig RUP en beschikbare loods, elektriciteit, warmte, afnemer vast afval

Het volledige rapport ‘Haalbaarheidsstudie Landbased Aquacultuur Vlaanderen’ (HaLaVla) kan men [online](#) consulteren. Door middel van de publieke beschikbaarheid en brede verspreiding van deze onderzoeksresultaten wordt getracht om zoveel mogelijk potentiële ondernemers te bereiken en op die wijze een circulaire, geïntegreerde aquacultuur in Vlaanderen na te streven op locaties waar de haalbaarheid het hoogst is.

De Waalse aquacultuursector bestaat met name uit ambachtelijke producenten, met een focus op de kweek van forel in basins/vijvers. Voor deze kweek is men sterk afhankelijk van de bodem- en klimatologische omstandigheden, gezien men gebruik maakt van doorstroomsystemen met rivierwater. Het beschikbare water is echter van hoge kwaliteit, maar de toegankelijkheid tot stabiele volumes wordt steeds moeilijker. Slechts een beperkt aantal producenten maakt gebruik van meer hoogtechnologische (gesloten) recirculatiesystemen.

Mariene aquacultuur (maricultuur)

Op heden heeft België geen commerciële mariene aquacultuursector in het BNZ, waarvoor verschillende elementen aan de basis liggen. Deze zijn voornamelijk geografisch van aard. Zoals samengevat in het rapport van het Rekenhof (2013) kan gesteld worden dat België slechts beperkte mogelijkheden voor maricultuur kent “wegens een klein, drukbezet, en fysisch minder gunstig zeegebied”, wat zowel de productiekost als de complexiteit verhoogt. Om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden en opportuniteiten voor een commerciële aquacultuursector te openen werden in het Marien Ruimtelijk Plan 2014 – 2020 voor het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) (KB 20 maart 2014) specifieke zones voorzien voor een duurzame aquacultuur in de windmolenconcessiezones van Belwind I en C-Power. Dit echter

onder strikte voorwaarden. Ten eerste moet de houder van de windmolenconcessiezone akkoord zijn, en ten tweede moet de aquacultuur het eutrofiëringsniveau binnen de zone verminderen – waardoor voorlopig in principe enkel extractieve aquacultuur mogelijk is.

Voorts is voor de ontwikkeling van mariene aquacultuur in het BNZ in 2015 onder impuls van Flanders' Maritime Cluster (de voorloper van De Blauwe Cluster) een roadmap opgesteld door 11 partners uit zowel het bedrijfsleven als de kennisinstellingen. Dit project genaamd "AquaValue" ontving steun van Vlaanderen onder het Nieuw Industrieel Beleid.

Om de kansen die voortkwamen uit de aangepaste mariene ruimtelijke planning en het Aquavalue project te benutten en onderzoek naar de technische en economische haalbaarheid te ondersteunen werd een aangepaste versie van het Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur opgemaakt (revisie 2017).

Bijgevolg zijn met de steun van het EFMZV en Vlaanderen de wetenschappelijke zusterprojecten EDULIS en Value@Sea uitgevoerd om de technische en economische haalbaarheid van de teelt van extractieve soorten in het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) te achterhalen. Twee consortia met in totaal 10 partners hebben daarbij ingezet op drie specifieke uitdagingen: innovatieve kweektechnieken voor schelpdieren en zeewier, efficiënt ruimtegebruik en de ontwikkeling van een markt voor nieuwe mariene streekproducten. Edulis zette in op het onderzoek naar de haalbaarheid van mosselteelt in de windmolenparken en het Value@Sea project concentreerde zich op de haalbaarheid van de teelt van zeewier, oesters en Sint-Jacobsschelpen in een 'nearshore' testzone voor de kust van Nieuwpoort. Dit project kent een verderzetting met Vlaamse steun (VLAIO/DBC), onder de naam SYMAPA, waarbij onderzoek wordt gedaan naar de geïntegreerde teelt van mosselen, platte oesters en suikerwier, gecombineerd met passieve visserij. Met Vlaamse steun (VLAIO) wordt tevens de biologische, technische en economische haalbaarheid voor de opkweek van klein oesterbroed onderzocht (project Bluemarine3.com).

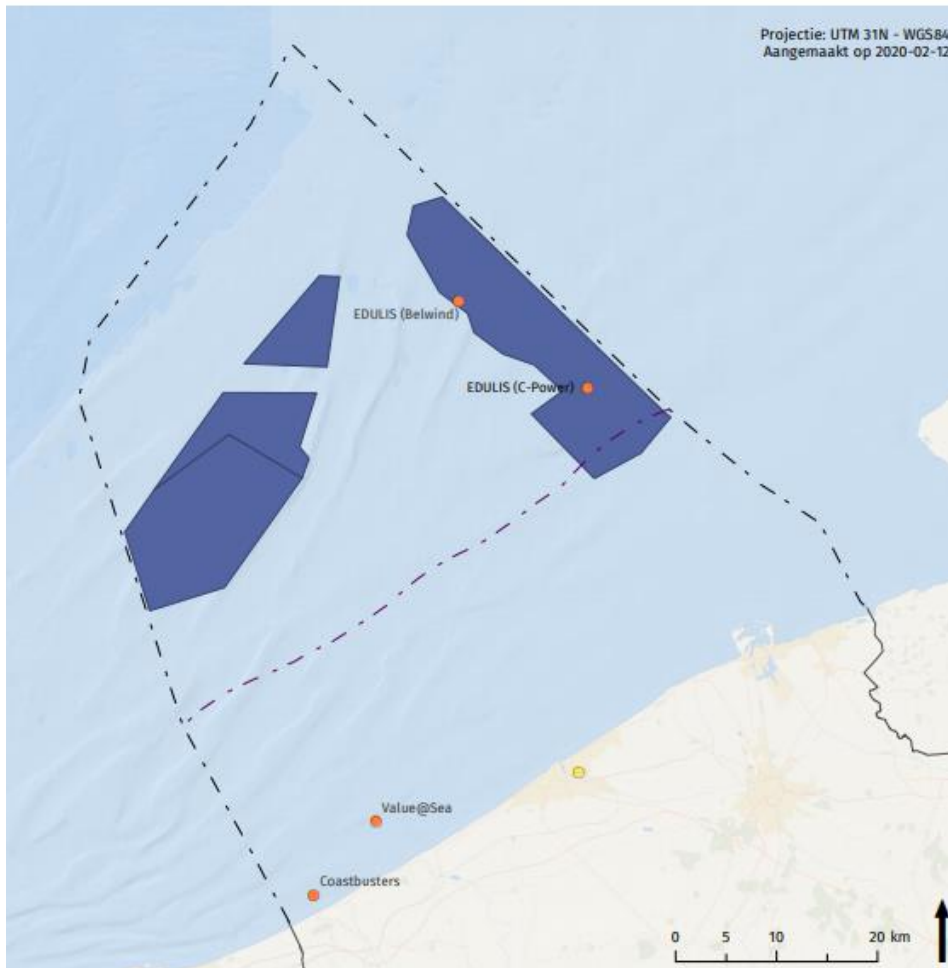
Tot slot is in de kustzone één commercieel marien aquacultuurbedrijf actief, met name in de Oostendse Spuiikom, voor de opkweek van oesters.

Een visuele weergave van voormelde activiteiten (onderzoek en commerciële productie) en de beschikbare zones voor aquacultuur kan men raadplegen in figuur 6.

Figuur 6: De locaties voorbehouden voor aquacultuur in de kustzone en het BNZ en de huidige projectlocaties (Bron: http://www.kustportaal.be/sites/kustportaal.be/files/public/fxd_maps/03_marieneaquacultuur.pdf)

Mariene aquacultuur

Legende

- - 12-mijlsgrens
- - Belgisch deel van de Noordzee
- Commerciële schelpdiercultuur
- Projectlocatie
- Ontwikkelingsgebied voor aquacultuur

Bronnen

Basiskaart: ESRI
 België: NGI
 Maritieme grenzen: Vlaamse Hydrografie
 Schelpdiercultuur: Afdeling Kust
 Projectlocaties: Coastbusters, EDULIS, Value@Sea
 Mariene ruimtelijke planning: Koninklijk Besluit van 22 mei 2019 tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan voor de periode van 2020 tot 2026 in de Belgische zeegebieden

Met de vernieuwing van de cyclus van het Marien Ruimtelijk Plan (MRP), werd op 20 maart 2020 het MRP voor de periode 2020 – 2026 van kracht. Daarbij worden bijkomende zones voor aquacultuurontwikkelingen afgebakend. Deze opportuniteiten zullen vervat zitten in het nieuw NSPA en

hierop zal bijgevolg in hoofdstuk 3.2.1.2. verder ingegaan worden. Aangezien er in 2026 wellicht een nieuw MRP van kracht zal zijn, moet rekening gehouden worden met de economische opportuniteiten die hier uit kunnen voortvloeien en mogelijk van impact kunnen zijn op het NSPA.

2.2.2.3 Concurrentievermogen

Vlaanderen

De Vlaamse aquacultuursector is op heden niet georganiseerd in een producentenorganisatie (PO). Gezien zijn beperkte omvang en de variatie van de geteelde soorten is het nog maar de vraag of dergelijke vorm van organisatie de meest optimale manier is om tot een betere marktorganisatie te komen, zoals aangehaald in de Europese Richtsnoeren van 2013.

Om de ontwikkeling van de Vlaamse aquacultuursector een duidelijke richting te geven en kennisuitwisseling te stimuleren, wordt via het EFMZV en Vlaamse middelen steun gegeven voor de organisatie van het Vlaams Aquacultuur Platform. In dit platform zijn de meest relevante stakeholders, direct of indirect betrokken bij aquacultuur, vertegenwoordigd (toelichting omtrent werking Platform in H 2.2.2.1.). Dergelijk platform creëert daarbij kansen tot kennisuitwisseling tussen onderzoeksinstituten en bedrijven. Zowel bij de opstelling als bij de uitvoering van onderzoeksprojecten vormt het marktpotentieel en de economische realiteit, naast de technische aspecten, doorgaans een belangrijk aandachtspunt. Door middel van de kennisoverdracht tussen onderzoek en industrie wordt er over gewaakt dat aspecten met betrekking tot commerciële mogelijkheden en reële (acute) bedrijfsnoden zoveel mogelijk belicht worden.

Met betrekking tot de promotie van de Vlaamse aquacultuurproducten is het bij gebrek aan een PO en de uiteenlopende soorten die in Vlaanderen gekweekt worden, niet evident om met één stem te communiceren. Desalniettemin neemt het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM), een extern verzelfstandigd agentschap van het beleidsdomein Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid, de rol op zich voor de generieke promotie van Vlaamse visserij en aquacultuurproducten. Stakeholders uit de brede keten zijn binnen VLAM vertegenwoordigd in de sectorgroep visserij en aquacultuur. De kerntaken van VLAM bestaan eruit om enerzijds het verbruik van lokale vis, week- of schaaldieren te stimuleren en Vlaamse bedrijven actief in de export van vis, week- of schaaldieren te ondersteunen door middel van communicatie naar mogelijke handelspartners en vakpers (bv. door deelname aan internationale vakbeurzen).

Wallonië

De viskwekers Artisans, een vzw die in 1984 werd gevormd, zijn in 2016 verhuisd naar „Aquaculteurs de Wallonie” om beter rekening te houden met de diversiteit van de activiteiten die in deze regio worden ondernomen door vakmensen. Deze vzw is nu het orgaan waarin de meeste aquacultuurproducenten zijn samengekomen.

De aquacultuursector is ook een van de 11 Waalse landbouwsectoren die worden ondersteund door het College van Producenten (vzw SOCOPRO), dat profiteert van een kaderovereenkomst die uitsluitend op

//
//

Waalse middelen is gebaseerd. De drie missies, ondersteund door Wallonië in het kader van de activiteiten van het college, zijn: (i) het advies van de producenten te bevorderen, (ii) een informatiekanaal te zijn en (iii) economische initiatieven in de sectoren te bevorderen.

Zoals in het sectoroverzicht (deel 2.1.1.) aangekaart is het met name de internationale concurrentiekracht die de lokale producenten parten speelt. Maar ook op Europees niveau hebben ambachtelijke viskwekerijen het moeilijk: zo worden de productiekosten van regenboogforel in Waalse ambachtelijke kwekerijen geraamd op ongeveer 4,9 EUR/kg en liggen de marktprijzen in de voornaamste Europese productielanden (FR, IT en DK) tussen 2,98 EUR/kg en 3,85 EUR/kg. Door de hoge operationele kosten waarmee deze ambachtslieden geconfronteerd worden is het onrealistisch om eenzelfde prijszetting als importproducten te verwachten. Bijgevolg wordt eerder gekeken naar manieren om kosten gerelateerd aan externe factoren te beperken en een betere afzetprijs te genereren door de hoge productkwaliteit ten opzichte van grootschalige import.

2.2.2.4 Verzekeren van een gelijk speelveld

Op Europees niveau blijft de vraag bestaan om dezelfde eisen op te leggen aan importproducten als aan EU-producten. Aangezien ingevoerde producten aan dezelfde EU normen dienen te beantwoorden inzake voedselveiligheid, spelen vooral andere aspecten een rol bij het benadrukken van de competitieve voordelen van lokale kweek. Het kan hierbij gaan over de eerder sociale aspecten rond tewerkstelling, de ecologische voordelen en de verhoogde productkwaliteit en versheid door middel van lokale afzet (eventueel via korte keten) en de opzet van circulaire productiemodellen.

2.2.3 Algemene evolutie ten opzichte van het Nationaal Strategisch Plan 2014 – 2020

In lijn met de Europese Verordening inzake het gemeenschappelijk visserijbeleid maakte België in 2014 een Nationaal Strategisch Actieplan voor de aquacultuur op. Dat actieplan werd in het kader van de tussentijdse evaluatie in 2017 herzien. De focus is uitgebreid van recirculatiesystemen naar een geïntegreerde aquacultuurontwikkeling aan land en op zee. De duurzame aquacultuurproductie in België zou volgens de nationale groei-doelstelling in 2023 moeten toenemen tot 1.032 ton, wat overeenkomt met een productiewaarde van 11,45 miljoen euro en een tewerkstelling van 80 voltijdse equivalenten. De grootste groei werd in Vlaanderen verwacht.

Op basis van de laatste gegevens die de FOD Economie ter beschikking gesteld heeft over de Belgische aquacultuursector, is het echter moeilijk om uitspraken te doen met betrekking tot de geformuleerde groei-doelstellingen in het huidig Belgisch NSPA. Zoals eerder aangegeven betreft de aquacultuur in België een erg kleinschalige sector, waarbij de opstart of stopzetting van één of enkele ondernemingen een significante impact kan hebben op de productiecijfers. De beperkte succesratio van startups in het verleden zet aan tot voorzichtigheid. Om de slaagkansen te verhogen is het van belang om een complexe set van zowel interne als externe factoren zoveel mogelijk te beheersen zonder in te boeten aan zowel duurzaamheid en kwaliteit, en daarbovenop is een sterke financiële buffer van belang om onverwachte schokken op te kunnen vangen. Dergelijke vereisten spelen overigens een belangrijke rol bij de beoordeling en toekenning van financiële steun voor investeringsprojecten.

In 2015 zagen twee innovatieve projecten in Vlaanderen het licht: een gambakwekerij in Ternat en een kwekerij van omegabaars in Kruishoutem. Beide werken via ecologisch efficiënte recirculatiesystemen. In

////////////////////////////////////

Wallonië zijn de totale productie, omzet, winstmarges en het aantal banen niet toegenomen, integendeel, deze zijn naar alle waarschijnlijkheid licht gedaald. Vooral de droogtes van 2017 en 2018, gevolgd door een uitbraak van VHS in 2018 en 2019 veroorzaakten aanzienlijke verliezen in de ambachtelijke Waalse viskwekerijen. De beperkte (technologische) capaciteiten om zich te beschermen tegen klimaatgebeurtenissen maakt deze producenten gevoelig voor extreme weersomstandigheden. Aan de basis van de lichte productietoenames van de Belgische productievolumes ligt bijgevolg wellicht de organische groei van de meest recente start-ups in Vlaanderen.

Om uitspraken te doen over de ambitie om de Belgische groeidoelstelling van 2023 te behalen is het voorlopig nog te vroeg. Met de huidige gezondheidscrisis 'Covid-19' in het achterhoofd en de algemene uitdaging om in Europa en Vlaanderen economisch rendabele aquacultuur op te starten, ligt de focus op het enerzijds consolideren van de huidige prestaties en het anderzijds stimuleren van realistische en innovatieve ontwikkelingen. Dit zal zich tevens vertalen in de strategie en aanpak voor 2021 – 2030, dewelke in volgend hoofdstuk aan bod komt.

3 STRATEGIE EN AANPAK VOOR DE PERIODE 2021 - 2030

3.1 STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Het centrale uitgangspunt voor België blijft de ontwikkeling van een economisch rendabele, maar ook duurzame (en geïntegreerde) aquacultuursector, zowel op land als op zee, met aandacht voor omgeving, milieu en dierenwelzijn. De aquacultuursector kan een belangrijke rol vervullen als actor in de ontwikkeling van de lokale bio-economie, circulaire systemen (waaronder aquaponics) en de integratie van verschillende complementaire activiteiten op land en op zee. Initiatieven die vertrekken vanuit dit operationeel kader dragen tevens bij tot het nastreven van ecologische doelstellingen en het veelzijdig gebruik van beperkte ruimte.

Aangezien de Belgische aquacultuurproductie zich binnen de huidige, hoogst concurrentiële en geglobaliseerde markt van aquatische voeding, het sterkst kan ontplooiën door een focus op hoogwaardige en kwalitatieve producten, blijven innovatief en praktijkgericht onderzoek en economische en technische haalbaarheidsstudies daaromtrent essentieel. Dit geldt tevens voor gevestigde producenten, die zich door middel van innovatie op een concurrentiële manier, met aandacht voor de eerder aangehaalde duurzaamheidsvoorwaarden, wensen te ontwikkelen.

Teneinde de economische weerbaarheid te versterken en de maatschappelijke gedragenheid te vergroten, zal waar mogelijk ook ingezet worden op de ondersteuning van diversificatie van activiteiten. Ook initiatieven inzake etikettering, en "bio-labelling" in het specifieke geval van ambachtelijke Waalse producenten, kunnen bijdragen tot deze doeleinden. Om de stopzetting van deze ambachtelijke Waalse productielocaties een halt toe te roepen en jongeren te motiveren is er tevens hoge nood aan modernisering, teneinde het beroep minder zwaar, financieel riskant en winstgevender te maken.

Tot slot blijven generieke marketing en communicatie, adviesverlening, de uitbouw van een sterk netwerk en kennisopbouw en -deling centrale aandachtspunten die aan de grond liggen van de ontwikkeling van

- Tariefkost vergunningsaanvraag: De kost voor de vergunningsaanvraag is zeer gering. Indien een [dossierts](#) verschuldigd is hangt de kostprijs af van het type dossier en de bevoegde overheid waar het dossier moet worden ingediend. Bij indiening bij de provincie of de Vlaamse overheid is deze taks doorgaans maximaal 500 euro, dit bedrag kan afwijken bij indiening op gemeentelijk niveau. Daarnaast kunnen bijkomende kosten bestaan uit het inschakelen van een dossierbegeleider/studiebureau.
- Termijn vergunningsaanvraagprocedure: afhankelijk van de type (vereenvoudigde of gewone) procedure, kan de termijn variëren. In het geval van de gewone procedure moet met ongeveer 6 maanden worden gerekend, bestaande uit: 1) onderzoek op ontvankelijkheid (30 dagen); 2) Openbaar onderzoek (30 dagen); 3) Beslissingstermijn (105 dagen of 120 dagen indien een advies van de omgevingsvergunningscommissie noodzakelijk is).
- Duurtijd vergunning: Eens de vergunning goedgekeurd is, is deze in principe voor onbepaalde duur geldig.

De Vlaamse Regering heeft inrichtingen en activiteiten die risico's en hinder met zich meebrengen voor de mens en voor het milieu ingedeeld in klassen. Een omgevingsvergunning is vereist voor:

- Nieuwe exploitaties van klasse 1 en 2 (voor klasse 3 volstaat een melding).
- Veranderen van de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit (IIOA) van klasse 1 of 2.

De 'indelingslijst van ingedeelde inrichtingen of activiteiten (IIOA's)' biedt inzicht in de situatie voor aquacultuurondernemingen (zie figuur 7). Deze klasse-indeling bepaalt welke instanties zich over het project zullen uitspreken, wat bijgevolg ook een impact heeft op het verloop en de duurtijd van de procedure. Klasse 1 activiteiten zijn hinderlijker dan klasse 2-activiteiten, die op hun beurt hinderlijker zijn dan klasse 3-activiteiten. De activiteit met de hoogste klasse bepaalt de klasse-indeling van de volledige inrichting. Meer informatie kan men online terugvinden op de website van Departement Omgeving: <https://www.omgevingsloketvlaanderen.be/aanvraag-omgevingsvergunning>

Op basis van de productiecapaciteit, of het gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten, worden aquacultuurbedrijven ingedeeld in een bepaalde klasse (1 of 2). Andere op een aquacultuurbedrijf noodzakelijke activiteiten (bv. lozen van afvalwater uit of ledigen van viscontainers; opslag van diergeneesmiddelen; opslag, bewerking of verwerking van dierlijke en plantaardige producten) kunnen ertoe leiden dat een niet vergunningsplichtig bedrijf toch wordt ingedeeld in een vergunningsplichtige klasse, zelfs als dit geen 100 ton per jaar produceert.

Figuur 7: Indelingslijst VLAREM II: Rubriek 62 Aquacultuur

Rubriek 62. Aquacultuur <small>Rubriek 62.1. - 62.2.</small>							Versies Extra
Rubriek 62.1.							Versies Extra
rubriek	omschrijving	klasse	opmerkingen	coördinator	audit	jaarverslag	VLAREBO
62.1.	intensieve aquacultuur (Er kan overlapping zijn met rubriek 62.2.) 1° intensieve aquacultuur van vis met een jaarproductiecapaciteit aan levend gewicht vanaf 100 ton tot 1000 ton 2° intensieve aquacultuur van vis of schelpdieren met een jaarproductiecapaciteit vanaf 1000 ton of meer	2 1	M,A M	N		R	
Rubriek 62.2.							Versies Extra
rubriek	omschrijving	klasse	opmerkingen	coördinator	audit	jaarverslag	VLAREBO
62.2.	Gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten in de aquacultuur als vermeld in de verordening aquacultuur Uitzondering: vallen niet onder deze indelingsrubriek: <ul style="list-style-type: none"> het houden van (niet kweken of telen) sierwaterdieren of -planten: <ul style="list-style-type: none"> in dierenwinkels, tuincentra, afgesloten tuinwijken of aquaria die voldoen aan artikel 6 van beschikking 2006/656/EG van de Commissie van 20 september 2006; in voorzieningen die zijn uitgerust met effluentbehandlingssystemen die aan de doelstellingen van artikel 1 van de verordening aquacultuur voldoen; translocaties van plaatselijk niet-voorkomende soorten binnen een lidstaat, tenzij wetenschappelijk advies duidt op mogelijke gevaren voor het milieu als gevolg van de translocatie. 1° in gesloten aquacultuurvoorziening 2° in open aquacultuurvoorziening	2 1	M,A A	N			

Toelichting bij figuur 7

Kolom 4 'opmerkingen':

M = inrichting of activiteit waarvoor de afdeling van de Vlaamse Milieumaatschappij, bevoegd voor het lozen van afvalwater en de emissie van afvalgassen in de atmosfeer, advies verstrekt

A = inrichting of activiteit van klasse 2 waarvoor de afdeling Milieu, bevoegd voor de omgevingsvergunning, als bepaald in artikel 37, §2, van het besluit van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2015 betreffende de omgevingsvergunning advies verstrekt

Kolom 5 'coördinator':

N = inrichting of activiteit waarvoor overeenkomstig dit besluit vrijstelling is verleend van de verplichting tot aanstelling van een milieucoördinator

Kolom 7 'jaarverslag':

R = inrichting of activiteit waarvoor de exploitant op grond van de verordening nr. 166/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 januari 2006 jaarlijks moet rapporteren op basis van metingen, berekeningen of ramingen voor de stoffen, vermeld in de verordening, overeenkomstig de drempelwaarden, vermeld in de verordening

Of voor een project de meldingsplicht geldt in plaats van de vergunningsplicht, hangt ook af van de lokale voorschriften en plannen. Daarvoor moet men steeds eerst navraag doen bij de gemeente waar men de activiteiten wenst in te richten.

Een uitgebreid overzicht van de regelgeving waaraan aquacultuurexploitanten moeten voldoen werd in september 2012 opgemaakt en [online ter beschikking](#) gesteld. Zoals vermeld in het document is de regelgeving echter steeds wijzigend (zoals de vernieuwde 'omgevingsvergunning' van 2018 aantoont) en is het bijgevolg essentieel voor ondernemers om bij de opstart van een project contact op te nemen met de bevoegde overheidsinstantie.

Milieu en ruimtelijke ordening: BNZ

De procedure voor het aanvragen van vergunningen voor maricultuur in het Belgisch Deel van de Noordzee (BNZ) verschilt van vergunningsaanvragen in het Vlaams Gewest doordat de activiteiten in het BNZ onder federale bevoegdheid vallen. Afhankelijk van de zone waarin men de activiteiten wenst uit te voeren moet men verschillende vergunningen aanvragen. In ieder geval is het verplicht om een milieuvergunning aan te vragen en in te dienen bij de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM). Deze procedure wordt [online toegelicht](#).

Indien men wenst te starten met maricultuur in één van de vijf zones voor commerciële activiteiten (CIA-zones) moet men een gebruiksvergunning aanvragen bij de FOD Leefmilieu, zoals vastgelegd in het [KB dat op 20 september 2019 in het Belgisch Staatsblad](#) is verschenen. Zoals bepaald in art. 14 van dit KB kan een gebruiksvergunning voor een bepaalde periode van ten hoogste 50 jaar (25 jaar verlengbaar) toegekend worden. Daarnaast moet de titularis van de gebruiksvergunning een bijdrage betalen aan de schatkist voor het gebruik van de zone. De duurtijd van een gewoonlijke gebruiksaanvraagprocedure bedraagt minimaal 6-7 maanden en bestaat uit: 1) Behandeling aanvraag (binnen 10 dagen); 2) Kennisgeving in het Belgisch Staatsblad (binnen 10 dagen na kennisgeving aan aanvrager); 3) Bezorging aanvraag aan de Raadgevende Commissie (binnen 100 dagen); 4) Overdracht niet-bindend advies Raadgevende Commissie (30 dagen of 45 dagen bij verlenging door de voorzitter); 5) Overdracht documentatie aan de bevoegde minister (binnen 15 dagen na punt 4); Beslissing aanvraag door ministier na ontvangst gemotiveerd voorstel DG Leefmilieu (binnen 30 dagen).

Indien men wenst op te starten met maricultuur in één van de zones specifiek voorzien voor aquacultuur, gelegen in de windmolenconcessiezones, dient men het eutrofiëringsniveau in de zone te verminderen (KB 22 mei 2019, art. 14). In de Oostelijke zone moet daar bovenop ook de houder van de concessie zijn akkoord geven. Dit laatste is niet het geval voor de nieuwe zones voor hernieuwbare energie (Noordhinder Noord, Noordhinder Zuid en Fairybank).

Milieu en ruimtelijke ordening: Wallonië

Zoals aangekaart in deel 2.2.2.1. zijn de procedures voor het aanvragen van vergunningen en machtigingen vereenvoudigd en versneld door middel van een elektronisch formulier, maar worden verder de reeds geldende voorwaarden gehandhaafd. De voorwaarden zijn in principe van toepassing op alle activiteitensectoren, mits enkele specifieke voorwaarden (sectorale voorwaarden) voor viskwekerijen, dewelke zijn:

- De vergunningen zijn 20 jaar geldig;
- Een intensieve viskwekerij met een productiecapaciteit ≥ 30 T/jaar zal een aanvraag moeten indienen voor een vergunning van klasse 1 waarvoor een voorafgaande milieueffectbeoordeling

vereist is en zal (wanneer zij als volledig en toelaatbaar wordt beschouwd) 130 kalenderdagen nodig hebben om de vergunning af te geven;

De kosten van de procedure zijn zeer laag (250 EUR) in vergelijking met de kosten van de MEB (tot tienduizenden euro, afhankelijk van de omvang van het project);

- Intensieve visteelt met een productiecapaciteit $\geq 0,5$ T/jaar en < 30 T/jaar zal een aanvraag moeten indienen voor een vergunning klasse 2 waarvoor 110 dagen nodig zijn;
- Voor de visteelt met een productiecapaciteit $< 0,5$ T/jaar is geen specifieke administratieve maatregel vereist;
- Andere meer transversale aspecten, met name de aard en de kwantiteit van de waterinname, kunnen van invloed zijn op de aard van de te verkrijgen vergunning (klasse 1 of klasse 2) of van de aan de betrokken gemeente af te leggen verklaring (klasse 3, vervolgens verminderd tot 10 jaar);
- Het lozen van „gebruikt” water wordt onderworpen aan een andere belasting, waarvan de hoogte afhangt van verschillende factoren, zoals de dichtheid van de gehouden dieren, de soorten waartoe zij behoren, de hoeveelheid voeder die zij krijgen, de bestaande waterzuiveringssystemen vóór lozing, enz. Het is dus niet mogelijk het tarief van die belasting te vervroegen. Er zij op gewezen dat het voor sommige ambachtelijke viskwekerijen een bedrag van EUR 300/jaar bedraagt. Voor een industrieel bedrijf (met een groot recirculatiesysteem) bedraagt het gemiddeld EUR 5 000/jaar.

Voedselveiligheid

Verantwoordelijken van aquacultuurproductiebedrijven dienen, afhankelijk van hun activiteiten, een erkenning, toelating of vergunning aan te vragen bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). De bedrijven moeten een register bijhouden met alle in- en uitgaande bewegingen en goede hygiënische methodes hanteren. De verantwoordelijke dient een zoösanitair bewakingsprogramma toe te passen dat wordt opgevolgd door een erkende dierenarts. De regelgeving voorziet ook in preventieve maatregelen om eventuele ziekten snel te detecteren en in bestrijdingsmaatregelen in geval van vermoeden of uitbraak van bepaalde ziekten bij waterdieren. Naast die specifieke regelgeving voor aquacultuur dient de producent nog aan tal van andere verplichtingen te voldoen om in overeenstemming te zijn met de regelgeving inzake voedselveiligheid. De toepasselijke regelgeving wordt op de [webpagina](#) van het FAVV ter beschikking gesteld. Men moet minimaal drie maanden rekenen voor het verkrijgen van een toelating/erkenning.

De wettelijke en administratieve vereisten inzake gezondheid en hygiëne belemmeren echter de afzet van aquacultuurproductie op de levensmiddelenmarkt. Kleinschalige productie maakt het moeilijk om de kosten ter naleving van de gezondheidsnormen voor het doden, verwerken en transporteren terug te verdienen. In de Waalse context, waar men zich toelegt op regenboogforel van hoge kwaliteit, zoekt men daarom vaak alternatieve afzetmogelijkheden waarbij het product tegen een hogere prijs levend verkocht wordt, bijvoorbeeld voor de recreatievisserij en uitzet in rivieren. De ontplooiing van moderne infrastructuur en technologie, alsmede schaalvergroting, kunnen de impact van deze hoge kosten voor voedselveiligheid mogelijk drukken. Maar ook de gids voor zelfcontrole, ontwikkeld als onderdeel van een gesteund project onder het EFMZV, stelt viskwekers in staat om bepaalde voorschriften na te leven vóór het in handel brengen en vermindert daarmee de administratieve en financiële lasten.

//

In uitvoering van het KB van 9 november 2009 houdt het FAVV een register bij van operatoren die aquacultuurdieren (vissen, schaaldieren, weekdieren, met inbegrip van dieren voor sierdoeleinden) houden of verhandelen, en waarvan de voorzieningen moeten toegelaten/erkend zijn. Dit met als doel de bestrijding van ziekten van aquacultuurdieren, wat hoofdzakelijk steunt op het preventief beletten dat de ziekten zich voordoen. In het overzicht van 10 april 2020 werden in Vlaanderen 7 unieke entiteiten, waarvan 4 ondernemingen, op deze lijst geregistreerd als kwekerij met doel de opkweek (grow-out) voor menselijke consumptie (code 7.4.). Voor Wallonië betreft het ongeveer een 27-tal geregistreerde entiteiten. Maar daarvan heeft een gedeelte geen commercieel doel voor ogen (kennisinstellingen e.d.).

Beleidsreactie voor de periode 2021 – 2030:

Vlaanderen en het BNZ

Er kan worden besloten dat de aquacultuursector in Vlaanderen over het algemeen aan dezelfde administratieve en juridische vereisten moet voldoen als andere ondernemingen in de agrarische of voedingssector, en dat geen significant zwaardere vereisten opgelegd worden voor het verkrijgen van de nodige vergunningen. De termijnen en kosten die hiermee gepaard gaan zijn overeenkomstig de standaard en vormen bijgevolg geen verzwarende factor voor opstarters. Bijgevolg worden geen significante wijzigingen op vlak van administratieve procedures voorzien, maar zal gezien het beperkte aantal aanvragen om in Vlaanderen of het BNZ met aquacultuur op te starten, en de specifieke producten dewelke op de markt worden gebracht, Vlaanderen kiezen voor een aanpak op maat om potentiële ondernemers te begeleiden. Potentiële ondernemers zullen beroep kunnen doen op de diensten van de Vlaamse aquaconsulent, dewelke hen bijstaat met advies omtrent hun bedrijfsplannen, of men kan online contact opnemen met het infoloket op www.aquacultuurvlaanderen.be/contact. Potentiële ondernemers worden indien gewenst doorverwezen naar thematische specialisten verbonden aan publieke Vlaamse onderzoeks- en kennisinstellingen of naar de bevoegde overheidsinstanties.

Algemene informatie met betrekking tot administratieve vereisten kan men dan weer terugvinden op de [website](#) van het Vlaams aquacultuurplatform, waar een specifieke webpagina (met informatie over regelgeving, subsidies, etc.) ter beschikking gesteld wordt voor ondernemers. Gezien de mogelijke lokale specificiteiten binnen het wettelijk vergunningskader, is het echter noodzakelijk om zich steeds goed te informeren bij de bevoegde overheden. Om potentiële ondernemers tegemoet te komen en hen te verlichten tijdens hun weg doorheen de administratieve en juridische verplichtingen zal, naast de reeds ondernomen initiatieven, in samenspraak met de sector bekeken worden welke bijkomende stappen kunnen worden ondernomen. Tot slot blijven de Vlaamse administraties in constant overleg met de aquacultuursector (o.a. via het VAP) om bepaalde administratieve en wettelijke knelpunten te identificeren en aan te pakken.

Wallonië

Ook binnen de Waalse context zijn de administratieve procedures voor vergunningen vereenvoudigd, met name door de mogelijkheid tot het indienen van aanvragen via een elektronisch formulier. Verder zijn ook in Wallonië de algemene voorwaarden van toepassing, mits enkele specificiteiten voor viskwekerijen. De voorzorgsbenadering om vergunningen toe te kennen op basis van de maximale capaciteit in plaats

van de werkelijke productie kan echter tot administratieve complicaties leiden bij het verkrijgen van een vergunning wanneer de werkelijke productie veel lager is. In dit verband moet worden opgemerkt dat de wijziging van klasse 1 (geïnstalleerde capaciteit > = 30 T/jaar) een bijzonder effect heeft, aangezien hiervoor een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd. Deze studie is duur en verlengt aanzienlijk de tijd om een exploitatievergunning te verkrijgen. Deze situatie moet worden herzien om te proberen alternatieven te vinden² om vergunningen te kunnen verlenen in verhouding tot de werkelijke productie en tegelijkertijd het risico op fraude en milieuhinder te verminderen.

Om ondernemerschap in de aquacultuur op horizontale wijze te vereenvoudigen zal verder ingezet worden op het gecentraliseerd ter beschikking stellen van eenduidige en actuele informatie over:

- De wettelijke verplichtingen met betrekking tot aquacultuur, de te verkrijgen vergunningen of machtigingen en de in dit verband te nemen praktische stappen;
- De verschillende soorten steun die beschikbaar zijn;
- Advies bij de opzet van projecten of bedrijfsbegeleiding door openbare, wetenschappelijke of particuliere entiteiten;
- De ontwikkeling van beheersbare en toegankelijke technologie die ondernemers in staat stelt in te spelen op de marktvraag en milieuproblemen.

De synergie tussen investeerders en wetenschappers, zoals aangekaart in deel 3.2.1.8. (Innovatie) zal bijdragen tot nuttige informatie voor ondernemers.

Verder zal door financiële steun de ontwikkeling van moderne technologie en schaalvergroting gestimuleerd worden, wat de impact van de vaste kosten voor voedselveiligheid gedeeltelijk kan verzachten.

3.2.1.2 Ruimtelijke ordening en toegang tot water

Vlaanderen

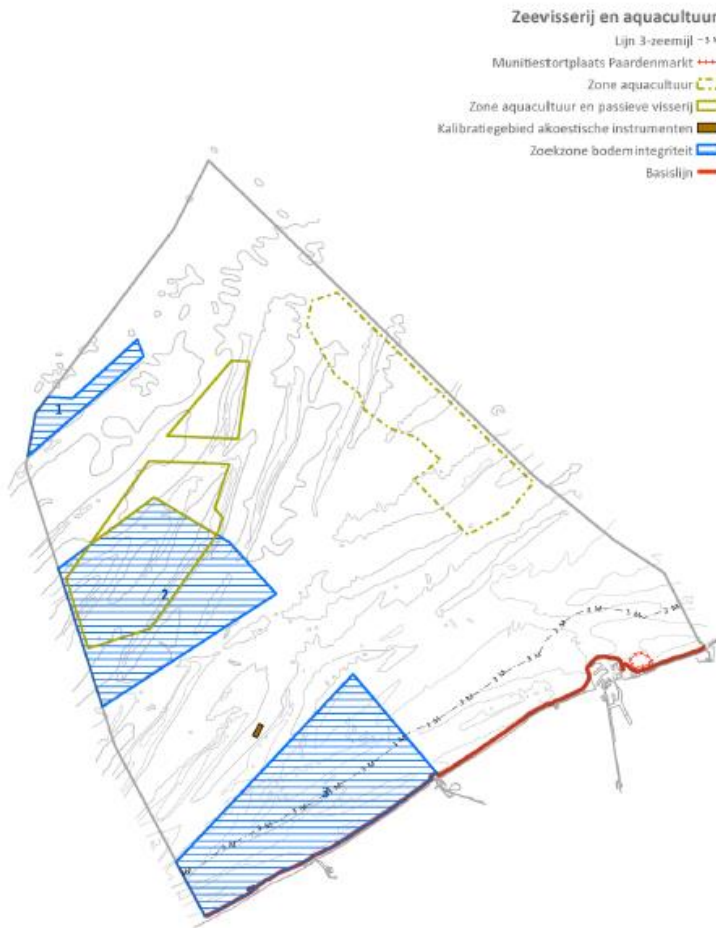
Wat betreft de ruimtelijke ordening aan land werd in voorgaand onderdeel met betrekking tot de administratieve procedures reeds ingegaan op de noodzakelijke 'omgevingsvergunning' voor aquacultuurbedrijven.

Een heikel punt in verstedelijkt Vlaanderen is echter zowel de beschikbaarheid van geschikte ruimte en de toegang tot kwalitatief water. Hierop werd in punt 2.2.2.2. reeds dieper ingegaan, en deze situatie is tot op heden niet gewijzigd, aangezien deze integraal deel uitmaakt van het Vlaams ruimtelijk en geografisch karakter. Desalniettemin heeft het HaLaVla onderzoek in 2019 een goede basis gelegd voor potentiële ondernemers die op zoek zijn naar de meest geschikte locaties voor aquacultuur aan land. Zoals de uitkomst van dit onderzoek heeft aangetoond, is er potentieel voor een circulaire aquacultuur in Vlaanderen, en biedt integratie met andere activiteiten belangrijke voordelen op vlak van zowel ecologische, economische en sociale duurzaamheid. Verder brengt het project "[Internet of Water Flanders](#)"

² Bijvoorbeeld het controleren van de hoeveelheden aangekocht voeder die een vrij efficiënte schatting van grote visvolumes mogelijk maakt (praktijk in Denemarken).

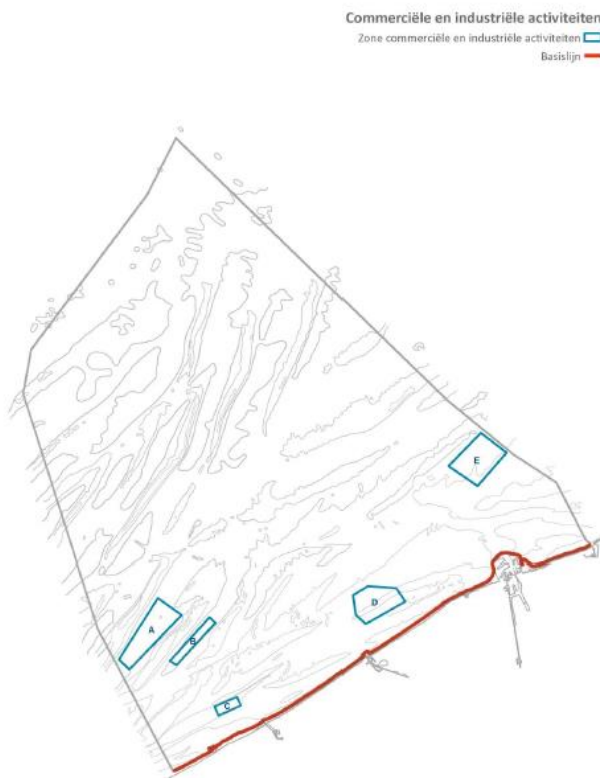
Figuur 8: Zones voor zeevisserij en aquacultuur (Bron: KB MRP, bijlage 4, kaart 4)

Naast de zones die specifiek afgebakend zijn voor de mariene aquacultuur, voorziet het MRP 2020 – 2026 in enkele bijkomende locaties waar mogelijk duurzame aquacultuur zich kan ontwikkelen, namelijk de vijf zones voor Commerciële en Industriële Activiteiten (CIA-zones) (zie figuur 9). De activiteiten binnen deze zones kunnen echter van diverse aard zijn, met naast aquacultuur bijvoorbeeld ook hernieuwbare energie-opwekking, energie-opslag, ontzilting, etc. Zoals gesteld in het MRP kunnen dergelijke activiteiten enkel plaatsvinden mits het vervullen van strikte voorwaarden inzake veiligheid, impact op zeezicht, impact op natuurlijkheid, meervoudig ruimtegebruik en de impact op andere activiteiten. Zoals toegelicht in punt 3.2.1.1. zal voor de ontwikkeling van activiteiten in één van deze zones een gebruiks- en milieuvergunning moeten worden aangevraagd. De specifieke voorwaarden per zone worden nauwer omschreven in het KB MRP, art. 23. Deze zones bieden bijkomende opportuniteiten voor een duurzame aquacultuur gezien hun strategische ligging dicht bij de kustlijn, waardoor ze beter en sneller bereikbaar zijn dan de zones gelegen in de windmolenparken, wat tevens de economische haalbaarheid ten goede komt. Daar tegenover staat wel dat de omvang van deze zones eerder beperkt is (tegenover de zones

voor hernieuwbare energie) en er mogelijke concurrentie kan optreden met andere gebruikers van ruimte en grondstoffen (zoals toerisme en visserij). Bijgevolg is het noodzakelijk om steeds op zoek te gaan naar vormen van synergie/integratie en meervoudig ruimtegebruik waar mogelijk na te streven.

Figuur 9: Zones voor Commerciële en Industriële Activiteiten in het BNZ (Bron: KB MRP, bijlage 4, kaart 8)

Om de volksgezondheid te beschermen is de kweek van tweekleppige weekdieren echter niet overal toegelaten. Het oogsten van tweekleppige weekdieren kan enkel plaatsvinden in erkende en geclassificeerde productie- en heruitzettingsgebieden, zoals aangegeven in de Verordening 'Officiële Controles' (Ver. (EU) 2017/625). De praktische regelingen hieromtrent staan beschreven in Uitvoeringsverordening (EU) 2019/627 en worden door het FAVV omschreven in de [omzendbrief](#) van 23/07/2020 "over de indeling, de monitoring en het beheer van productie- en heruitzettingsgebieden voor levende tweekleppige weekdieren".

Wallonië

De Waalse aquacultuuroperatoren hebben over het algemeen toegang tot water van goede kwaliteit. Rivieren hebben echter een primaire functie weggelegd voor de binnenvaart, en er zijn merkbaar negatieve effecten door de klimaatverandering, zoals een stijging van de temperatuur van het oppervlaktewater en een daling van het aanbod en onregelmatigheden in de beschikbaarheid van de

vereiste volumes. Deze elementen hebben met name een effect op de ambachtelijke producenten, die rechtstreeks afhankelijk zijn van de bodem- en klimaatomstandigheden.

Tot slot brengt wateropname ook specifieke kosten/belastingen met zich mee:

- oppervlaktewatertoevoer met uitzondering van drinkwater: gratis voor aquacultuurexploitanten.
- injectie van grondwater $\leq 20.000 \text{ m}^3$: EUR 0,0248/ m^3 .
- injectie van grondwater van 20.001 tot 100.000 m^3 : EUR 0,0496/ m^3 .
- injectie van grondwater $> 100.000 \text{ m}^3$: EUR 0,0744/ m^3 .

Beleidsreactie voor de periode 2021 – 2030:

Tot slot kunnen we concluderen dat recente studies en ondernomen initiatieven aantonen dat er een plaats is voor aquacultuur in Wallonië, Vlaanderen en in het BNZ, ondanks de beperkte ruimte. Zowel op land als op zee is sprake van kleine, drukbezette gebieden, maar zijn er wel opportuniteiten tot synergie met andere operatoren om te komen tot optimaal ruimtegebruik en waar mogelijk circulaire productiesystemen. Door het grijpen van deze kansen kan men zowel de maatschappelijke aanvaarding alsmede de economische haalbaarheid en ecologische prestaties van aquacultuurinstallaties verhogen. Om producenten te stimuleren zullen zowel investeringsprojecten als innovatief onderzoek met betrekking tot het zoeken van synergie en meervoudig ruimtegebruik financiële ondersteuning ontvangen. Specifiek voor de Waalse situatie zal het in kaart brengen van gebieden die het meest geschikt zijn voor aquacultuur worden aangemoedigd teneinde ondernemerschap te vergemakkelijken. Daarbij zal rekening gehouden worden met de meest noodzakelijke parameters (watervoorziening, energie, vrije ruimte, toegankelijkheid en distributie) en de procedures voor het verkrijgen van vergunningen. Daarnaast zal ook de nodige aandacht gaan naar de implementatie van moderne technologie die de afhankelijkheid van de klimatologische omstandigheden vermindert (bv. gedeeltelijke recirculatie of koeling van water) of zal gekeken worden naar de mogelijkheden tot omschakeling naar minder gevoelige soorten.

3.2.1.3 Consumenteninformatie

In het kader van een productiestrategie is het ook van belang de situatie van het verbruik en van de huidige en potentiële markten te onderzoeken. Uit marktonderzoek blijkt dat er steeds meer vis wordt geconsumeerd. Volgens een EUMOFA-verslag van 2019 bedroeg de consumptie in België gemiddeld 23,8 kg visserij- en aquacultuurproducten (vis en schaal- en schelpdieren) per jaar en per hoofd van de bevolking. Kabeljauw (35 %) en zalm (33 %) zijn de twee belangrijkste soorten van de groeiende – zowel binnenlandse als internationale – mariene vis. De consumptie van schaal- en schelpdieren is stabiel.

Forel, het voornaamste Waalse aquacultuurproduct, vertegenwoordigt $\pm 4 \%$ van de totale hoeveelheid vis die wordt geconsumeerd, d.w.z. ongeveer 350 g forel per hoofd van de bevolking per jaar in België.

Belgische consumenten kopen 80 % van deze producten bij grote detailhandelaren, tegenover 11 % in viskwekerijen. 65 % van de mogelijkheden wordt thuis benut, tegenover 14 % in HoReCa en 12 % op het

werk en op school. Uit een in juni 2018 onder 1055 Belgen (en meer in het algemeen onder 28.000 Europeanen) gehouden enquête blijkt met name de volgende gewoonten:

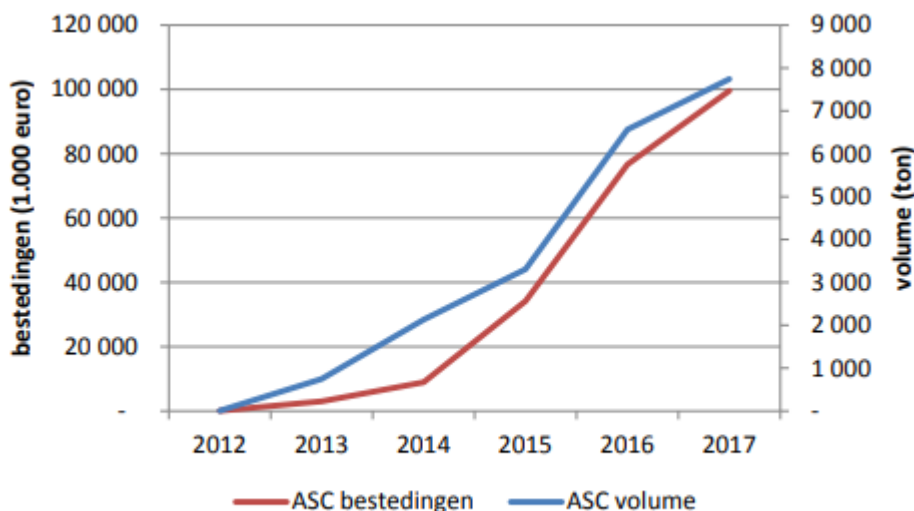
- Een voorkeur voor verse producten (70%) gevolgd door ingevroren producten (60%), conserven (50%), gerookt of gezouten (50%) of bereide maaltijden (40%).
- Een voorkeur van 50% voor filets en van 50% voor bereide producten (inclusief viskoppen), tegenover slechts 20% voor hele vis.
- Een voorkeur van 30% voor gevangen vis, tegenover 11% voor gekweekte vis, en een voorkeur van 33% voor vis uit zee, tegenover 6% voor zoetwatervissen.
- Het aspect en de prijs beïnvloeden 55% van de aankoopkeuzen, de oorsprong is 33%, waarbij Europese of nationale oorsprong (30%) regionale oorsprong (16%) vervangt.

Uit een ander onderzoek dat APAQW in 2017 onder 1.000 Belgen heeft uitgevoerd, blijkt ook dat meer dan 70% van de consumenten van mening is dat de aanwezigheid van een kwaliteitslabel (of 50% van de oorsprong) van invloed is op hun aankoop.

Verder zijn van de in Europa geconsumeerde aquacultuurproducten de biologische producten (voornamelijk zalm) in 4 jaar tijd met 28% gegroeid tot 45.500 ton in 2018. Dit volume blijft zeer laag in vergelijking met het totale verbruik.

Informatie met betrekking tot de consumptie van aquacultuurproducten door de binnenlandse consument is helaas beperkt. In het rapport 'Monitor duurzame voedselkeuzes' (Vanhee & Roels, 2018), wordt wel dieper ingegaan op de verkoop van ASC (Aquaculture Stewardship Council) gecertificeerde vis. Het rapport toont aan dat de consumptie van duurzame aquacultuurproducten in België, op basis van de ASC-verkopen, in de lift zit met een stijging naar 7.741 ton in 2017 ten opzichte van 3.306 ton in 2015.

Figuur 10: In de winkel verkochte ASC-gelabelde vis, in 1000 euro en ton, 2012 - 2017, België (Bron: Departement Landbouw en Visserij, op basis van Aquaculture Stewardship Council)

Zoals in hoofdstuk 2.2.2.3. aangehaald bestaat de Belgische aquacultuursector uit een kleine, gevarieerde samenstelling van producenten. Het is bijgevolg niet evident om publieke campagnes naar buiten te brengen, des te meer gezien het gebrek aan een overkoepelende producentenorganisatie. Degelijke informatie voor consumenten blijft echter een belangrijk aandachtspunt, gezien de soms negatieve perceptie over aquacultuur, mede gecreëerd door bepaalde kweekomstandigheden van importproducten afkomstig van buiten de EU, dewelke niet altijd aan dezelfde ecologische en sociale duurzaamheidseisen als binnenlandse productie voldoen. Het is bijgevolg aan de individuele producenten om via hun eigen marketingkanalen en de korte keten in te zetten op correcte en heldere informatie die de voordelen van lokale, hoogkwalitatieve kweek in de kijker zet. Dit biedt tevens voordelen inzake de valorisatie van hun producten, wat in principe de winstgevenheid ten goede moet komen.

Beleidsreactie voor de periode 2021 – 2030:

Er zal financiële ondersteuning toegekend worden voor maatregelen die bijdragen aan het informeren van consumenten omtrent de lokale en kwalitatieve aquacultuurproductie, teneinde de afzet van deze producten te stimuleren. Dergelijke steun moet vanuit een collectief oogpunt bekeken worden.

In Vlaanderen wordt alvast (consumenten)informatie met betrekking tot de Vlaamse aquacultuursector wordt ter beschikking gesteld via de website van het Vlaams Aquacultuur Platform, gesteund met Europese en Vlaamse middelen, en biedt de werking van VLAM (zoals aangegeven in punt 2.2.2.3.) kansen voor de generieke promotie van Vlaamse visserij- en aquacultuurproducten richting zowel consumenten (informeren, bewustwording creëren en activeren) als naar bedrijven toe (exportondersteuning via beurzen en contactdagen, etc.).

Producenten zullen dan weer ondersteund worden om de traceerbaarheid en informatie voor eindconsumenten te bevorderen via financiële steun voor acties die kunnen bijdragen aan deze objectieven, voor zover men verder gaat dan wat wettelijk opgelegd wordt. Ook de ontwikkeling en toepassing van bepaalde kwaliteitskeurmerken en certificaten komt in aanmerking. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat enkele van de algemeen bekende, internationale labels (waaronder het ASC-keurmerk en het Europese Bio-label) slechts een beperkt toepassingsgebied kennen op vlak van erkende soorten en kweeksystemen, wat de introductie in Vlaanderen (wegens de specialisatie van huidige producenten in nicheproducten en RAS-systemen) beperkt. Daarnaast gaan er met de implementatie van deze certificaten ook hoge kosten en lasten gepaard die door kleine producenten onhaalbaar zijn. Deze beperkingen zijn reeds langer gekend en worden bij de betrokken instanties, verantwoordelijk voor dergelijke keurmerken/labels, aangekaart. Helaas kan hierdoor (op korte termijn) moeilijk worden bijgedragen aan de doelstellingen van de Biodiversiteits- en Farm-to-Farm Strategie om de biologische aquacultuur in de EU “aanzienlijk te laten groeien”. Binnen Waalse context biedt de toepassing van het bio-label dan weer meer potentieel, gezien de ruime aanwezigheid van ambachtelijke (forel)producenten. De overgang richting bio-productie verdient daar de nodige steun, gezien het kan worden beschouwd als bijkomende toegevoegde waarde die de omzet van de betreffende operatoren versterkt.

Tot slot biedt ook de ondersteuning van de ontwikkeling van korte-keten-verkoop potentieel om zowel het direct contact met de consument te leggen en daarmee tussenpersonen in het verkoopproces te vermijden en de winstmarges te verhogen. Deze mogelijkheden lijken echter maar geschikt voor een beperkt volume van hoogkwalitatieve producten.

- 10 JUNI 2014. - Koninklijk besluit betreffende de voorwaarden voor het vervoer, het verzamelen en het verhandelen van landbouwhuisdieren
- 9 NOVEMBER 2009. - Koninklijk besluit betreffende veterinairerechtelijke voorschriften voor aquacultuurdieren en de producten daarvan en betreffende de preventie en bestrijding van bepaalde ziekten bij waterdieren

Beleidsreactie voor de periode 2021 – 2030:

De aandacht voor het welzijn en de gezondheid van zowel dier als mens zal gestimuleerd worden door zowel financiële steun voor onderzoek en innovatie alsmede financiële ondersteuning voor investeringen die verder gaan dan wat wettelijk verplicht is. Zo kunnen innovatieve preventie- en controleprogramma's en technologieën of de ontwikkeling van praktijkgidsen producenten ondersteunen en de gezondheid, het welzijn en kwaliteit van mens en dier bevorderen. Op deze manier tracht België ook bij te dragen aan de doelstellingen van de F2F-strategie om te streven naar beter dierenwelzijn, leidend tot een verbeterde voedselkwaliteit en een verminderde behoefte aan medicatie.

3.2.1.6 Milieuprestaties

Voor wat betreft landgebaseerde aquacultuurinstallaties in Vlaanderen moet men voldoen aan de wettelijk opgelegde milieureisten. Zoals toegelicht in punt 3.2.1.1. betreffende de 'omgevingsvergunning', worden productiefaciliteiten op basis van hun productiecapaciteit onderverdeeld in verschillende klassen, afhankelijk van hun hinderlijke impact op mens en milieu. Afhankelijk van de klasse waartoe men behoort zal men aan een al dan niet meer uitgebreide vergunningsprocedure onderworpen worden. Over het algemeen kan echter worden gesteld dat de huidige Vlaamse productieondernemingen, dewelke gebruik maken van innovatieve gesloten recirculatiesystemen, een beperkte milieu-impact kennen ten opzichte van de eerder traditionele 'open' systemen. Daarnaast is er in Vlaanderen ook een sterke onderzoeksbasis en kennis aanwezig betreffende de toepassing van alternatief voeder ter vervanging van vismeel. Onder andere voor de kweek van Omegabaars werd een volledig plantaardig voeder ontwikkeld en in de praktijk gebracht.

Ook in Wallonië heeft men, zoals eveneens in punt 3.2.1.1. toegelicht, de nodige vergunningen en machtigingen nodig vooraleer men met aquacultuur kan opstarten. Voor viskwekerijen zijn er specifieke sectorale voorwaarden opgelegd op basis van de productiecapaciteit, waarbij de kwekerij vervolgens in een bepaalde klasse ingedeeld wordt – naar analogie met de Vlaamse werkwijze. Zonder verdere juridische verduidelijking suggereert dit concept van geïnstalleerde capaciteit logischerwijs dat de theoretische maximumproductie van een locatie in aanmerking wordt genomen, en niet de productie waarop de producent zich daadwerkelijk richt. Het is waarschijnlijk dat deze voorzorgsmaatregel, met betrekking tot milieurisico's, aan viskwekerijen is opgelegd omdat het onmogelijk is de in een kwekerij aanwezige visbestanden visueel te controleren, aangezien deze onder water staan. Dit kan echter ook leiden tot administratieve complicaties voor het verkrijgen van vergunningen wanneer de werkelijke productie veel lager is dan de maximale capaciteit, zoals in punt 3.2.1.1. aangekaart. Het merendeel van de huidige productiesystemen in Wallonië is echter nog van ambachtelijke aard, gericht op de productie van forel in basins/vijvers, bevoorraad door rivierwater.

De mariene aquacultuur is op vlak van milieuprestaties eveneens gebonden aan het verkrijgen van de noodzakelijke milieuvergunning, en potentieel een passende beoordeling (in geval activiteiten binnen Natura 2000 gebied plaats vinden). Daar bovenop heeft het ook specifieke wettelijke beperkingen opgelegd gekregen, zoals in punt 2.2.2.2. toelicht. Het Marien Ruimtelijk Plan bepaalt immers dat de maricultuur het eutrofiëringniveau in de concessiezone dient te verminderen, wat impliceert dat voorlopig in principe enkel extractieve soorten (waaronder schelpdieren en algen) kunnen worden gekweekt. Maricultuurprojecten kunnen in principe een positieve bijdrage leveren aan het behalen van de goede milieutoestand, zo kan zeewierkweek een belangrijke rol spelen op het vlak van nutriëntenextractie en bijgevolg inspelen op de problematiek van overmatige eutrofiëring in het BNZ. Men moet echter waakzaam blijven voor potentiële negatieve milieu-effecten waaronder de opeenstapeling van afval en bezinsel onderaan hangende kweekinstallaties, de verspreiding van ziektes, de introductie van invasieve soorten en wijzigingen in de natuurlijke voedselketen. Bijgevolg is het van belang dat men moet streven naar een netto positieve impact op het marien ecosysteem, desnoods door bijkomende maatregelen te treffen en voldoende te monitoren.

Beleidsreactie voor de periode 2021 – 2030:

België streeft naar de ontplooiing van productiesystemen die optimaal gebruik maken van ruimte, energie, water en grondstoffen. Recirculatiesystemen (waaronder aquaponics) en vormen van geïntegreerde aquacultuur, waarbij ruimte, reststromen en gebruiksfuncties (bv. leveren ecosysteem diensten) efficiënt benut worden, kunnen perfect binnen deze filosofie passen. Binnen Waalse context zal het met name een omschakeling naar meer moderne productiesystemen, waaronder recirculatiesystemen, betreffen, hetgeen meer controle geeft over de kweekomstandigheden en potentiële milieu-impact.

Gelet op het belang van de energiefactor bij aquacultuurproductie (met name RAS), is het van belang om ook op dat gebied zoveel mogelijk te streven naar optimale energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Dergelijke systemen zullen op ondersteuning kunnen rekenen door middel van de financiering van zowel bijkomend onderzoek en innovatie, alsmede investeringssteun voor de opstart en optimalisatie van productiefaciliteiten en ingrepen die het productieproces verder verduurzamen (bv. ontwikkeling en omschakeling naar alternatief voeder van duurzame oorsprong, wat eveneens kan bijdragen aan dierenwelzijn en -gezondheid).

Geïntegreerde systemen dewelke reststromen efficiënt benutten dragen bij aan de Vlaamse doelstelling om een circulaire economie na te streven, zoals onderschreven in de visienota Vizioer 2030 van de Vlaamse Regering. Deze visienota omschrijft hoe Vlaanderen wenst bij te dragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties (VN) door middel van eigen doelstellingen en beleid. Zoals bepaald in de Vlaamse doelstelling 33 wenst Vlaanderen bij te dragen aan het zoveel mogelijk sluiten van kringlopen in functie van een circulaire economie en zowel de koolstofvoetafdruk en materialenvoetafdruk van de Vlaamse consumptie doen afnemen. Een geïntegreerde, circulaire aquacultuur kan hier een belangrijke rol in spelen.

Daarnaast kan de maricultuur ook een herstellende en beschermende rol spelen met betrekking tot de mariene aquatische biodiversiteit en ecosystemen. Onder de juiste voorwaarden kunnen aquacultuuractiviteiten bijdragen tot het bereiken van de Goede Milieu Toestand (GMT) en naar het behoud en verbeteren van een schoon, gezond en productief marien ecosysteem. Door de wettelijke

////////////////////////////////////
//

- milieuvervuiling en toxische algenbloei, etc. Dergelijke investeringen zijn mogelijk in zoverre ze verder gaan dan wat wettelijk verplicht opgelegd is.
- Investerings die dierenwelzijn en –gezondheid bevorderen: het betreft investeringen die wetenschappelijk gefundeerd zijn en bijdragen aan het welzijn van de organische organismen doorheen het kweek- en verwerkingsproces. Dergelijke investeringen kunnen tevens de productkwaliteit ten goede komen door o.a. de reductie van stress en zijn mogelijk in zoverre ze verder gaan dan wat wettelijk verplicht opgelegd is.
 - Investerings gericht op het verbeteren van de gezondheid, veiligheid, hygiëne en arbeidsomstandigheden van werknemers in aquacultuurbedrijven: het betreft investeringen in aquacultuurbedrijven die rechtstreeks tegemoet komen aan het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van werknemers, rekening houdende met de hedendaagse vereisten en verder gaand dan wat minimaal wettelijk verplicht is. Ook specifieke investeringen gericht op de integratie van jongeren en vrouwen in de aquacultuursector komen hierbij in aanmerking.

De **implementatie van digitale instrumenten** biedt opportuniteiten om meerdere van de hierboven aangehaalde elementen na te streven en te ondersteunen, wat kan bijdragen aan het verlagen van de ondernemersrisico's en –lasten, alsook het verhogen van de rendabiliteit.

- **Steun voor toegepast onderzoek en innovatie in de aquacultuur:** in dit geval betreft het praktijkgerichte, innovatieve onderzoeksprojecten (inclusief pilootprojecten) met betrekking tot zowel producten (waaronder aquacultuurvoeder), processen en toepassingen die gericht zijn op de actuele uitdagingen waarmee de lokale aquacultuursector geconfronteerd wordt alsmede het verkennen van de technische vereisten voor de kweek van nieuwe soorten met veel potentieel in lokale en duurzame productiesystemen.
- **Steun voor het bevorderen van kennis en samenwerking in de aquacultuursector:**
 - Kennisdeling en samenwerking: het betreft steun voor het bevorderen van kennisdeling door adviesverlening op maat door middel van persoonlijke begeleiding van ondernemers op technisch en wetenschappelijk vlak, de voorbereiding van bedrijfsplannen, monitoring in synergie met wetenschappelijke entiteiten, etc.. Daarnaast betreft het ook steun voor initiatieven die inzetten op netwerking en organisatie binnen de aquacultuursector (ondernemers, onderzoeks- en kennisinstellingen, publieke instellingen, ...) teneinde kennisdeling en samenwerking binnen de sector te stimuleren. Dergelijke initiatieven kunnen tevens een Europese (grensoverschrijdende) samenwerkingscomponent bevatten.
 - Opzet van demonstratieprojecten: praktijk gerelateerde kennisdeling tussen experts onderling of tussen experts en het bredere publiek. Dit met als doel zowel informatiedeling ter verhoging van de maatschappelijke kennis en aanvaarding alsmede vanuit het oogpunt om expertise uit te wisselen. Dergelijke initiatieven moeten steeds in samenwerking met erkende wetenschappelijke instellingen opgezet worden.
 - Training: het betreft steun voor het volgen van trainingscursussen (ook in het buitenland), alsook stimulansen voor het ontvangen van stagiairs op bedrijven. Bijkomstig wordt ook de training in digitale instrumenten gesteund om de digitale kloof bij oudere kwekers, met name in Wallonië, te verkleinen.

betreft het de uitbouw van infrastructuur voor een kwalitatieve, veilige en efficiënte opslag en verkoop van lokaal gekweekte aquatische producten. De uitgebouwde infrastructuur moet aansluiten op de kernactiviteiten van een visafslag.

- **Steun voor het bevorderen van de afzet:**
 - o **Productie en Marketingplannen:** het betreft specifiek de opmaak en uitvoering van de productie- en marketingplannen (PMP) die opgemaakt worden door erkende producentenorganisaties in de visserij- en of aquacultuursector, in uitvoering van art. 28 van de GMO-Verordening (Ver. (EU) 1379/2013).
 - o **Bewustmakingscampagnes en promotie gericht op het brede publiek:** het betreft acties gerelateerd aan de algemene bewustmaking en het bevorderen van de kennis van het brede publiek (consumenten, jongeren, etc.) omtrent lokale productie. Dergelijke bewustmaking kan bestaan uit specifieke acties die betrekking hebben op het uitvoeren van Public Relations (PR), communicatie- en promotiecampagnes en dienen ondernomen te worden door een publieke instelling.
 - o **De ontwikkeling en implementatie van certificaten en kwaliteitskeurmerken:** het betreft steun voor de ontwikkeling en/of implementatie van nieuwe of bestaande kwaliteitskeurmerken en certificaten gerelateerd aan duurzame en lokaal geproduceerde aquatische voedingsproducten doorheen de keten. De certificering en etikettering moeten op objectieve en transparante wijze bijdragen aan de consumentenkennis over het betreffende product.
 - o **Het bevorderen van de traceerbaarheid van aquatische voedingsproducten:** het betreft steun voor de ontwikkeling en implementatie van systemen die de traceerbaarheid van lokale aquatische producten doorheen de volledige voedingsketen bevorderen. Acties hebben tot doel om de consument op objectieve wijze over de afkomst van aangekochte producten te informeren. Acties moeten steeds verder gaan dan wat (o.a. vanuit controledoeleinden) wettelijk verplicht is.
 - o **Opstartsteun voor producenten- en brancheorganisaties:** het betreft steun, beperkt in tijd, voor de opstart van een producenten- of brancheorganisatie binnen de visserij of aquacultuursector. De steun heeft betrekking op kosten gerelateerd aan administratie, personeel en de organisatie van samenkomsten (digitaal en fysiek).
 - o **De uitvoering van marktonderzoek:** het betreft de uitvoering van studies om het potentieel van nieuwe markten te verkennen en de marktvereisten in kaart te brengen teneinde de afzet van lokale producten te verbeteren
- **Compensatie in geval van aanzienlijke marktverstoring:** het betreft de mogelijkheid om marktdeelnemers in de visserij- en aquacultuursector te compenseren voor gederfde inkomsten of extra kosten indien zich uitzonderlijke gebeurtenissen voordien die een aanzienlijke verstoring van de markten tot gevolg hebben. Dit op basis van art. 26, lid 2, a), EFMZVA-Ver.. De steun kan uitsluitend worden toegekend indien de Europese Commissie bij uitvoeringsbesluit een buitengewone gebeurtenis vastgesteld heeft.
- **Kust-gebonden vanuit de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling (CLLD):** hierbij zal steun voorzien worden voor het ontwikkelen van lokale (kust-gebonden) acties vanuit de visserij- en aquacultuurgemeenschap. Deze dienen breder te gaan dan de traditionele activiteiten en zijn

- VLAIO: het Vlaams Agentschap voor Innoveren en Ondernemen stelt verschillende vormen van subsidies en financiering ter beschikking van (startende) ondernemingen. Daarnaast biedt het ook algemene informatie, begeleiding en advies aan om ondernemers op weg te helpen.

Vanuit Wallonië kunnen marktdeelnemers uit de brede commerciële visserijsector, waaronder aquacultuur, beroep doen op andere Waalse steun die aan alle economische sectoren aangeboden wordt, voornamelijk door de SPW Economie, Emploi et Recherche.

Verder voorziet Wallonië ook in financiële overheidssteun voor de 11 Waalse landbouwsectoren, waaronder de aquacultuur, hetgeen uitsluitend met Waalse overheidsmiddelen gefinancierd wordt. Hierbij wordt verwezen naar de kaderovereenkomst voor de raad van bestuur van (Waals aquacultuur)producenten (vzw SOCOPRO).

In vergelijking met de voormelde financieringsbronnen is de steun vanuit het EFMZVA het kanaal dat zich exclusief concentreert op de deelsector aquacultuur en naast innovatie ook steun biedt voor pilootprojecten en investeringsprojecten. Bijgevolg vormt het EFMZVA een belangrijke complementaire bron van steun naast de overige Belgische financieringskanalen, dewelke de omslag van onderzoek en innovatie naar praktijkgerichte toepassingen en ondernemerschap moet betekenen.

4 CONCLUSIE

Met de afloop van de huidige programmaperiode van het Europees Fonds voor Maritieme Zaken (2014 – 2020) plant de Europese Commissie eveneens een herziening van haar “strategische richtsnoeren voor de duurzame ontwikkeling van de aquacultuur in de EU” (COM(2013)229 final) uit 2013. Dit beleidsdocument bevat goede praktijkvoorbeelden en een niet-bindend advies aan de Europese lidstaten voor de ontwikkeling van hun eigen, nationale aquacultuursector. Tevens legt het de basis voor de opmaak van het Nationaal Strategisch Plan Aquacultuur. Dit document is een weergave van de strategische doelstellingen voor België en biedt de basis voor aanwending van de Europese middelen uit het Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EFMZVA, 2021 – 2027).

De situatie van de Belgische aquacultuursector is ten opzichte van de mid-term revisie van het Belgisch NSPA in 2017 niet drastisch gewijzigd. De voornaamste wijzigingen hebben zich in Vlaanderen voltrokken op administratief/juridisch niveau met de introductie van de ‘omgevingsvergunning’ in 2018, en in Wallonië was er de digitalisatie van vergunningsaanvragen. Daarnaast was er ook de lancering van het nieuw Marien Ruimtelijk Plan voor het Belgisch Deel van de Noordzee (BNZ) in 2020. Deze vereenvoudiging van administratieve vereisten en de creatie van bijkomende zones voor mariene aquacultuur in zowel windmolenparken als zones voor Commerciële en Industriële Activiteiten (CIA-zones) kunnen een bijkomende impuls betekenen voor de opstart en uitbreiding van zowel mariene als landgebaseerde aquacultuur in België. De financiële ondersteuning die dankzij het EFMZV in de periode van 2014 – 2020 ter beschikking gesteld werd, speelde reeds in op het bijkomende potentieel voor aquacultuur en heeft door middel van innovatief onderzoek belangrijke stappen gezet voor het ontplooiën van commerciële initiatieven.

//

In navolging van het NSPA 2014 – 2020 zal België verder inzetten op het faciliteren van de mogelijkheden voor ondernemerschap, met name door middel van investeringssteun. Gelet op de hoge investeringskosten voor moderne installaties en de lange terugverdientijd waarmee ondernemers geconfronteerd worden, blijft deze vorm van subsidie de meest effectieve en toegankelijke vorm van financiële ondersteuning. Bijkomstig blijven we ons bewust van de noodzaak voor (toegepast) innovatief onderzoek, zowel ter verkenning van de technische mogelijkheden voor lokale toepassingen als ter versterking van het concurrentievermogen van de huidige producenten. Kennisontwikkeling en -uitwisseling via advies en netwerking blijven behouden als essentiële bouwstenen voor een gerichte ontwikkeling van een duurzame en geïntegreerde aquacultuursector, waar onderzoek en industrie in nauw contact staan. Het identificeren en aanpakken van (juridische) knelpunten zal daarbij een blijvend aandachtspunt vormen.

Voorzichtigheid blijft echter geboden bij het formuleren van ambitieuze groeidoelstellingen, gezien de jarenlange stagnatie waarin de meeste Europese lidstaten zich bevinden en de impact van de huidige gezondheidscrisis op het economisch-maatschappelijk stelsel. België beoogt de concurrentiële positie van huidige producenten te verstevigen, en hen te ondersteunen in organische groei en verduurzaming, maar houdt ook alle opties open voor de nieuwe opportuniteiten die zich voordoen. Vanuit Wallonië zal de focus met name gaan naar een omslag van weinig rendabele ambachtelijke productiesites naar modernere productietechnologie die meer controle over de kweekomstandigheden biedt, alsook de diversificatie van soorten (gezien de specialisatie in forel).

Wat betreft de groeidoelstellingen houden we rekening met de vele uitdagingen waarvoor deze jonge sector staat en streven we naar een groei van 425 ton tegen 2030, wat zou leiden tot een totaal productievolume van 535 ton/jaar, hetgeen ambitieus doch realistisch geacht wordt.

//

BRONNENLIJST

- Avdelas et al. (2020) The decline of mussel aquaculture in the European Union: causes, economic impacts and opportunities. *Reviews in Aquaculture*, 1 – 28.
- AquaValue project-consortium (2015) AquaValue: Roadmap geïntegreerde aquacultuur voor Vlaanderen.
- Bossier, P., Delbare, D., Drouillon, M., Nevejan, N., Wille, M., Verleye, T. 2018. Mariene aquacultuur. In: Devriese, L., Dauwe, S., Verleye, T., Pirlet, H., Mees, J. (Eds.) Kennisgids Gebruik Kust en Zee 2018 - Compendium voor Kust en Zee. p. 131-142.
http://www.compendiumkustenzee.be/sites/compendiumkustenzee.be/files/public/2018_8_Mariene%20aquacultuur_NL.pdf
- EUMOFA (2019) The EU fish market. 2019 Edition.
https://www.eumofa.eu/documents/20178/314856/EN_The+EU+fish+market_2019.pdf/
- Europese Commissie. 2013. Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economische en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. *Strategische Richtsnoeren voor de duurzame ontwikkeling van de aquacultuur in de EU*. COM(2013) 229 final
- FAO. 2020. The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. Sustainability in action. Rome.
<https://doi.org/10.4060/ca9229en>
- Minkoff, G. en Van Beijnen, J. 2020. Where's the return on the EU's aquaculture investment? Publicatie 29 juni 2020, <https://thefishsite.com/articles/wheres-the-return-on-the-eus-aquaculture-investment>
- Rekenhof (2013) Aquacultuur in Vlaanderen. Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement.
<https://www.ccrek.be/NL/Publicaties/Fiche.html?id=91161db5-83f1-4097-8497-a859e91f73ea>
- Tjampens, J., Merckx, W & Teerlinck, S. (2019) HaLaVla. Haalbaarheidsstudie Landbased Aquacultuur Vlaanderen.
https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/haalbaarheidsstudie_landbased_aquacultuur_vlaanderen.pdf
- Van Bogaert T. & Platteau J. (reds.) (2018) Uitdagingen voor de Vlaamse visserij. Visserijrapport 2018, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.
- Vanhee M. & Roels K. (2018) Monitor duurzame voedselkeuzes, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.
- Vlaamse Regering (2019) Vizier 2030. Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen.
<https://do.vlaanderen.be/visienota-vizier-2030-een-2030-doelstellingenkader-voor-vlaanderen>